

Jaarplan 2013

Nationaal onderzoeksprogramma Kennis voor Klimaat

Vastgesteld door de Raad van Bestuur
d.d. 6 november 2012

Goedgekeurd door de Raad van Toezicht
d.d. 28 november 2012

Copyright © 2012

Nationaal Onderzoeksprogramma Kennis voor Klimaat (KvK). Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden vermenigvuldigd, in geautomatiseerde bestanden opgeslagen en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm, geluidsband of op welke andere wijze ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van het Nationaal Onderzoeksprogramma Kennis voor Klimaat. In overeenstemming met artikel 15a van het Nederlandse auteursrecht is het toegestaan delen van deze publicatie te citeren, daarbij gebruik makend van een duidelijke referentie naar deze publicatie.

Inhoudsopgave

1	Inleiding	5
2	Geplande activiteiten in 2013	7
2.1	Activiteiten binnen de programmalijnen van Kennis voor Klimaat	7
2.2	Projecten op het snijvlak van kennis en beleid	11
2.3	Internationale projecten	12
2.4	Kennissuitwisseling en communicatie	13
2.5	Waardecreatie.....	15
2.6	Organisatieontwikkelingen	17
3	Financieel overzicht 2013.....	22
3.1	Eerste tranche.....	22
3.2	Tweede tranche	22
3.3	Derde tranche	23
3.4	Overige projecten.....	23
3.5	Kennis Transfer.....	23
3.6	Kosten besturing en ondersteuning	23
3.7	Totale investering 2013.....	24
3.8	Prognose besteding subsidiemiddelen na 2013	25
	Bijlagen.....	26
	Bijlage I. Overzicht van projecten in de eerste tranche	27
	Bijlage II. Overzicht van projecten in de tweede tranche.....	29
	Bijlage III. Overzicht van projecten in de derde tranche	32
	Bijlage IV. Samenstelling bestuurs- en adviesorganen	33
	Bijlage V. Jaarcyclus planning en control 2013	36
	Bijlage VI. Financieel overzicht 2013.....	37
	Bijlage VII. Waardecreatie Kennis voor Klimaat	42

1 Inleiding

In dit jaarplan beschrijven wij de voorziene activiteiten en prioriteiten voor 2013. Het gaat daarbij steeds om twee doelen. Het eerste doel is een bijdrage te leveren aan een tijdige en kosteneffectieve 'climate proofing' van Nederland, mede in een internationale context. Het tweede is het versterken van de kennisinfrastructuur van Nederland op dit gebied ter versterking van de economische weerbaarheid en de potentie de opgebouwde kennis te valoriseren, ook in de toekomst. Het jaarplan geeft daarnaast inzicht in de financiële aspecten die verbonden zijn met de in 2013 geplande activiteiten.

In 2012 hebben we, naast de implementatie van ons programma, veel aandacht besteed aan de Midterm Assessment van de regionale hotspots en de acht onderzoeksconsortia binnen KvK (op 4 oktober 2012, KIT Amsterdam). Deze assessment was gericht op "A preview of end results". De inzichten die dat heeft opgeleverd zijn hieronder aangegeven in 4 punten. Deze punten spelen een belangrijke rol in de plannen voor 2013 en 2014.

5 |

1. Kennis voor Klimaat is op zijn gebied wereldleidend door zijn inhoud en de transdisciplinaire aanpak. Het programma is inhoudelijk vernieuwend en van goede wetenschappelijke kwaliteit. Dit kan internationaal nog beter voor het voetlicht gebracht worden.
2. Door het Kennis voor Klimaat programma is de onderzoeksweld in Nederland (universiteiten, sectorale onderzoeksinstituten en adviesbureaus) bijzonder goed georganiseerd op het onderwerp klimaatadaptatie. Het programma is innovatief en ambitieus in het samenbrengen van disciplines, sectoren en de praktijk op diverse schaalniveaus. Het programma kan echter meer inspanning leveren om private partijen erbij te betrekken;
3. Hoewel de uitkomsten van het co-creatie onderzoek zeer goed bruikbaar worden geacht door de belanghebbende organisaties, blijkt het toch veel tijd te kosten voor de werkelijke toepassing ervan in ruimtelijke plannen en investeringen van provincies, waterschappen, gemeenten en bedrijven. In 2013 en 2014 zal veel aandacht worden besteed aan het laten landen van onderzoeksresultaten in de regionale adaptatiestrategieën van de hotspots en aan het nog beter onder de aandacht brengen van de resultaten van onderzoek bij de beslissende instanties.
4. De relatie tussen Kennis voor Klimaat en het Deltaprogramma verdient nadere aandacht, op project niveau en op programma niveau. Meer sturing op samenwerking en synergie zal de efficiency van de inzet van middelen verhogen. Dit vraagt niet alleen inspanning van KvK, maar ook van het Deltaprogramma. Daarnaast is het van belang actief in te zetten op de doelstellingen van de Topsector Water.

In 2013 willen we nog beter dan tot nu toe laten zien hoe de kennis die is ontwikkeld kan worden ingezet in ruimtelijke investeringen. Het gaat daarbij vooral om de hotspots, het Deltaprogramma en om de Topsector Water.

Op basis van de bovenstaande bevindingen zijn twee speerpunten geïdentificeerd die in 2013 centraal staan in het onderzoeksprogramma.

Het *eerste speerpunt* is de valorisatie van kennis. Hierbij gaat het om de creatie van economische en maatschappelijke waarde. De activiteiten in het kader van de valorisatie van kennis worden beschreven in paragraaf 2.5 en in bijlage VII aan de hand van het 'waardecreatie model' (zie Figuur 2). In 2013 wordt erg belangrijk om de gegenereerde kennis om te zetten in economische en maatschappelijke waarde. Ter versterking van de interface tussen kennis en praktijk moeten we intensiever overleggen met de hotspots, de daarbinnen vertegenwoordigde partijen, het Deltaprogramma en de Topsector Water door op systematische wijze na te gaan hoe de kennis kan bijdragen aan innovatie bij de belanghebbende overheden en bedrijven. De ene keer zal dit gaan in de vorm van het samen ontwikkelen van een business model de ander keer om het organiseren van een workshop over best practices.

Daarnaast is een belangrijke vraag hoe de gegenereerde kennis, ook na afloop van Kennis voor Klimaat, optimaal ingezet kan worden. Over dit laatste punt dient samen met het Deltaprogramma en de Topsector Water nagedacht te worden.

Het *tweede speerpunt* is de afronding van het programma in 2014. Voor de hotspots betekent dit het toewerken naar hun eindproduct gericht op regionale adaptatiestrategieën (zie paragraaf 2.2.1). Voor iedere hotspot is het eindresultaat en het proces om er te komen maatwerk. Met de consortia, die de 8 onderzoeksprogramma's in de tweede tranche uitvoeren, wordt toegewerkt naar de afronding van het onderzoek (zie paragraaf 2.1.2). Hierbij wordt samen met de consortia geïdentificeerd welke kennisdoorbraken zij realiseren en waar bij de consortia de grootste potentie ligt als het gaat om het tot maatschappelijke waarde brengen van onderzoeksresultaten (zoals de verschuiving van paradigma's, bijvoorbeeld over het omgaan met water). In 2013 worden met het oog op de afronding van Kennis voor Klimaat, en in samenwerking met de gemeente Rotterdam, de voorbereidingen getroffen voor de internationale eindconferentie van het Kennis voor Klimaat programma in oktober 2014: "Deltas in Times of Climate Change II".

In 2013 participeert Kennis voor Klimaat in de organisatie van twee voor het programma belangrijke conferenties; de kennisconferentie Deltaprogramma 2013 (Wageningen, 23 april 2013) en de eerste European Climate Change Adaptation (ECCA) conferentie (Hamburg, 18-20 maart 2013). Tegelijkertijd zullen we in 2013 de voorbereidingen starten voor de grote door ons te organiseren wereldconferentie in 2014 in Rotterdam: Delta's in Times of Climate Change II.

2 Geplande activiteiten in 2013

In dit hoofdstuk worden voor de diverse programmaonderdelen en projecten beschreven wat de belangrijkste activiteiten zijn in 2013. Tevens worden activiteiten beschreven van de toezichhoudende, adviserende, besturende en ondersteunende organen van de Stichting Kennis voor Klimaat. Hoofdstuk 3 geeft een financieel overzicht bij deze activiteiten.

2.1 Activiteiten binnen de programmalijnen van Kennis voor Klimaat

Hieronder volgt voor ieder van de drie programmalijnen van Kennis voor Klimaat een korte beschrijving van de belangrijkste activiteiten die uitgevoerd worden in 2013. In paragraaf 2.1.4 beschrijven we hoe binnen het Kennis voor Klimaat programma de kwaliteitsborging plaatsvindt.

2.1.1 Eerste tranche

De eerste tranche wordt in 2013 afgerond. Van de in totaal 42 projecten in deze tranche zijn er 3 die in de loop van 2013 worden afgerond. Alleen het project 'Comparative monitoring of Knowledge for Climate' (SSA01; zie paragraaf 2.2.2) heeft een looptijd gelijk aan de duur van het KvK programma. Bijlage I geeft de stand van zaken weer voor wat betreft de voortgang van de projecten in deze eerste tranche.

De resultaten van de eerste tranche dragen bij aan betere en robuustere investeringen in ruimtelijke ordening en infrastructuur. Dit gebeurt op verschillende manieren, bijvoorbeeld door directe toepassing van de kennis in de praktijk, maar ook door het genereren van toegepaste kennis, praktijkervaringen en handelingsperspectieven in vervolgprojecten in de tweede en derde tranche van KvK. Uiteindelijk komen de kennis en inzichten bij elkaar in de regionale adaptatiestrategieën die de hotspots ontwikkelen. Het streven is bestuurlijk commitment te krijgen in de regio.

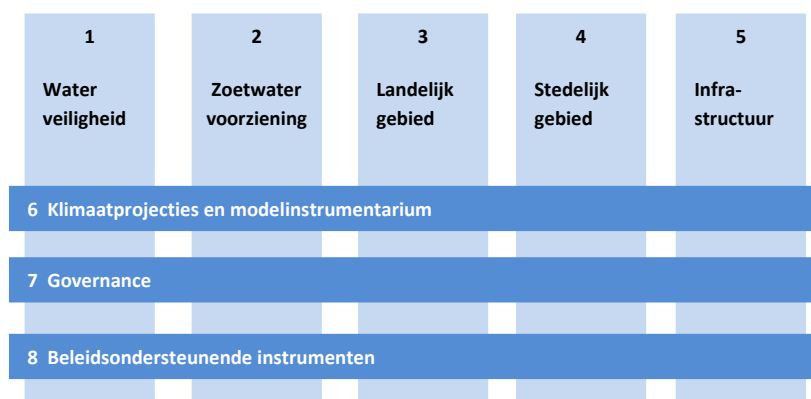
Daarnaast is een deel van de ontwikkelde kennis ingebracht in het Deltaprogramma. Een mooi voorbeeld hiervan is de kennis over waterveiligheidsaspecten die in een aantal projecten in de hotspot Regio Rotterdam is gegenereerd. Deze kennis wordt gebruikt binnen het Deltadeelprogramma Rijnmond Drechtsteden.

Het bovenstaande blijkt ook uit de publicatie die op 4 oktober 2012 is gepresenteerd tijdens de Midterm Assessment van Kennis voor Klimaat ("Bedenk, ontwikkel en gebruik. Kennis voor Klimaat in de praktijk", red. Florrie de

Pater en Marjolein Pijnappels). Hierin wordt beschreven, mede aan de hand van interviews met wetenschappers, belanghebbenden en gebruikers van kennis, welke resultaten de eerste tranche projecten opleveren en hoe deze resultaten in de praktijk doorwerken. Uit deze inventarisatie blijkt dat KvK een belangrijke leverancier is voor klimaatkennis in Nederland.

2.1.2 Tweede tranche

De acht thematische onderzoeksprogramma's in de tweede tranche (Figuur 1) zijn in de loop van 2010 opgestart en hebben alle een looptijd tot 31 december 2014. Bijlage II bevat een overzicht van de acht consortia met informatie over de werkpakketten in de thema's.

8 |

*Figuur 1
De acht thematische onderzoekslijnen in de tweede tranche.*

In de tweede tranche wordt wetenschappelijk vernieuwend en verdiepend onderzoek uitgevoerd over klimaatadaptatie in aansluiting op het internationale debat. Tegelijkertijd draagt het onderzoek bij aan de ontwikkeling van regionale en nationale adaptatiestrategieën. De bovenstaande acht thema's worden gezien als leidend bij de ontwikkeling van nationale en regionale adaptatiestrategieën. Een goede aansluiting op de kennisvragen vanuit de hotspots en andere belanghebbenden is hierbij van groot belang.

Tijdens de voortgangsbesprekingen in oktober en november van 2012 zijn vier belangrijke punten besproken met ieder van de consortia. Als eerste is gereflecteerd op de resultaten van de Midterm Assessment. Samen met het consortium en op basis van de bevindingen van de stuurgroep wordt uiteindelijk besloten wat mogelijk de aanpassingen zijn en wat de planning is voor de komende twee jaar om tot eindresultaten te komen. Een algemeen aandachtspunt is de vertaling van de wetenschappelijke resultaten naar de (beleids)praktijk, in het bijzonder ten behoeve van de regionale adaptatiestrategieën die de hotspots ontwikkelen. Om dit te bevorderen zullen gericht initiatieven worden genomen, bijvoorbeeld door het vertalen van onderzoekresultaten op het terrein van governance naar handelingsperspectief in de praktijk.

Daarnaast is met ieder van de consortia besproken op welk specifiek terrein zij onderscheidend zijn. Waar maken zij het verschil? Kennis voor Klimaat stelt

extra financiële middelen ter beschikking voor de uitwerking en totstandkoming van deze ideeën. Hiermee geeft Kennis voor Klimaat een extra impuls aan de consortia om maatschappelijke meerwaarde te geven aan hun onderzoek. Deze meerwaarde zal met name liggen in de stimulering van de toepassing van ontwikkelde kennis, en daarmee ook het creëren van business. Meer hierover is te lezen in paragraaf 2.5 en Bijlage VII Waardecreatie KvK.

Tevens wordt met het oog op de afronding van het programma samen met de consortia nagedacht over de eindproducten van de consortia. Op dit moment wordt de mogelijkheid onderzocht om de acht eindproducten in een wetenschappelijke boekenreeks uit te geven. De directie van Kennis voor Klimaat benadert hiervoor diverse internationale, wetenschappelijke uitgevers. Hiervoor wordt eerst in samenwerking met de acht consortia een inhoudelijke opzet gemaakt.

Het vierde punt betreft de financiële stand van zaken aan de hand van de 'halverwege' accountantsverklaringen die ieder van de deelnemende partijen in de tweede tranche heeft opgeleverd.

9 |

Om de koers en samenhang van het onderzoek te bewaken en te versterken en om de vertaling van onderzoeksresultaten naar de beleidspraktijk te bevorderen is voor ieder thema een stuurgroep benoemd. De stuurgroep begeleidt en adviseert het consortium ook met betrekking tot de profilering van het consortium, de kennisdoorwerking en de valorisatie van kennis en kan indien nodig binnen de financiële en inhoudelijke kaders van het projectvoorstel adviseren tot bijstelling. De stuurgroep informeert de Raad van Bestuur over de voortgang en de kwaliteit van het onderzoek. De aangewezen projectbegeleider van Kennis voor Klimaat neemt deel aan de stuurgroep als toehorend lid. De stuurgroep komt minimaal twee keer per jaar bij elkaar.

De Raad van Bestuur houdt bijeenkomsten zowel met de acht stuurgroepvoorzitters als met de acht consortiumleiders en streeft ernaar deze bijeenkomsten minimaal twee maal per jaar te laten plaatsvinden.

De consortia houden ieder jaar diverse interne workshops voor de onderzoekers en stakeholders binnen hun thema. Daarnaast organiseert een aantal van de acht onderzoeksthema's in 2013 een externe bijeenkomst. Zo organiseert het consortium Climate Proof Cities (Thema 4) op 24 januari 2013 een conferentie "Klimaatbestendige stad" in samenwerking met het Deltadeelprogramma Nieuwbouw en Herstructurering en STOWA.

2.1.3 Derde tranche

In de eerste helft van 2011 is de programmering van de derde tranche tot stand gekomen. In de derde tranche ligt de focus op projecten die een bijdrage leveren aan de adaptatiestrategieën voor de hotspots, aan innovatie en kennisvalorisatie.

Dit zijn toepassingsgerichte projecten, bijvoorbeeld in de vorm van proeftuinen, of business cases waarin ook private partijen betrokken worden.

Onderzoek gericht op kennislacunes zal zoveel mogelijk belegd worden bij de consortia in de tweede tranche of de vorm krijgen van metastudies en workshops.

De derde tranche is in september 2012 gesloten voor nieuwe aanvragen via pre-proposals. De verwachting is dat in de eerste maanden van 2013 alle derde tranche projecten zijn opgestart. Een eerste deel van de derde tranche projecten is al in 2012 afgerond (zie Bijlage III overzicht derde tranche).

Alle projecten dienen in 2013 hun inhoudelijke rapportage te hebben afgerond. De derde tranche zal met de toepassingsgerichte projecten die hierin uitgevoerd worden, een belangrijke bijdrage leveren aan de eindproducten van de hotspots. Meer hierover is te lezen in paragraaf 2.2.1.

2.1.4 Kwaliteitsborging

Voor ieder van de projecten die binnen de drie programmalijnen (eerste, tweede en derde tranche) in uitvoering zijn, geldt dat ieder half jaar gerapporteerd wordt over de financiële en inhoudelijke voortgang (uiterlijk in week 6 en in week 33 van het kalenderjaar). Hiermee houden we vinger aan de pols voor wat betreft de kwaliteit van het uitgevoerde onderzoek en de bruikbaarheid van de resultaten voor de (beleids)praktijk. Op basis van de voortgangsrapportage wordt een gesprek gevoerd tussen de projectleider en de projectbegeleider van Kennis voor Klimaat. Na goedkeuring van de voortgangsrapportages door het bestuur van Kennis voor Klimaat wordt een deel van de toegewezen subsidie uitgekeerd aan de projectpartijen.

Voor de tweede tranche geldt dat behalve de consortiumleider ook de financial officer en de communication officer van het consortium deelnemen aan het gesprek. Vanuit Kennis voor Klimaat zitten de projectbegeleider, een vertegenwoordiger vanuit Financiën, een vertegenwoordiger vanuit de KennisTransfer (KT) en een van de leden van de Raad van Bestuur aan tafel.

Voor de projecten die aflopen, wordt een reviewprocedure gestart. Ieder concept eindrapport wordt beoordeeld door middel van een externe review. Deze review wordt door de Kennis voor Klimaat projectbegeleider gecoördineerd in samenspraak met de projectleider, de Raad van Bestuur en de coördinator van de betrokken hotspot(s).

Het project kan afgesloten worden na goedkeuring van het eindrapport, het drukken van het eindrapport, het ter beschikking stellen van de projectresultaten en de deliverables via de Kennis voor Klimaat website en de goedkeuring van de financiële eindrapportage op basis van accountantsverklaringen. Via een nieuwsbericht, persbericht en/of een symposium worden projectresultaten naar buiten gebracht.

2.2 Projecten op het snijvlak van kennis en beleid

2.2.1 De Regionale Adaptatiestrategieën van de hotspots

Het is de ambitie van Kennis voor Klimaat om wetenschappelijke bijdrage te leveren aan regionale adaptatiestrategieën van de hotspots. Onderzoekresultaten uit de eerste, tweede en derde tranche vormen de belangrijkste bouwstenen voor deze regionale adaptatiestrategieën, en via het ontwikkelen ervan wordt richting gegeven aan klimaatbestendige investeringen binnen de hotspots. Daarmee spelen zij een belangrijke rol binnen het 'waardecreatie model' van KvK. Meer hierover is te lezen in paragraaf 2.5 en bijlage VII Waardecreatie KvK.

Vanwege de uiteenlopende karakters van de hotspots (omvang, geografische spreiding, parallelle trajecten zoals het Deltaprogramma) is in de loop van Kennis voor Klimaat gebleken dat de vorm waarin deze bijdrage wordt geleverd en het eindproduct wat daaruit volgt, niet eenduidig is.

Wat het eindproduct voor ieder van de hotspots zal zijn, wordt in overleg met de hotspots besproken, mede op basis van de midterm rapporten die gepresenteerd zijn tijdens de Midterm Assessment op 4 oktober 2012. Kennis voor Klimaat heeft op basis van de huidige stand van zaken drie mogelijke bijdragen aan regionale adaptatiestrategieën geïdentificeerd:

1. de ondersteuning van regionale beleidsmakers bij het ontwikkelen van een regionale adaptatiestrategie (RAS);
2. de ondersteuning van het Deltaprogramma bij de ontwikkeling van de regionale adaptatiestrategieën binnen de Deltadeelprogramma's;
3. de ontwikkeling van een visie vanuit wetenschappelijk onderzoek op de belangrijkste vragen m.b.t. een regionale adaptatiestrategie (RAS).

In overleg met ieder van de hotspots, en indien van toepassing met het desbetreffende Deltadeelprogramma, wordt het pad voor het komende jaar uitgestippeld om aan het begin van 2014 het eindproduct gereed te kunnen hebben.

In de eerste maanden van 2014 ondergaan deze bijdragen aan de regionale adaptatiestrategieën een maatschappelijke review. Tevens wordt door Kennis voor Klimaat een synthese geschreven over de regionale adaptatiestrategieën van de hotspots en de aanpak van het proces ernaartoe.

2.2.2 Analyse van de organisatie van transdisciplinair onderzoek

Het Rathenau Instituut is in 2010 gestart met de uitvoering van het project "Comparative Monitoring of Knowledge for Climate". Dit project (SSA01) vindt gedurende de looptijd van Kennis voor Klimaat plaats. Het Rathenau Instituut analyseert in zijn onderzoek hoe Kennis voor Klimaat en andere transdisciplinaire onderzoeksprogramma's op het gebied van klimaatadaptatie functioneren.

Het instituut onderzoekt of de aanpak en organisatie van Kennis voor Klimaat voor dit soort programma's effectief is. Tevens wordt gekeken welke factoren bijdragen aan succesvolle transdisciplinaire kennisontwikkeling. Het onderzoek levert zowel specifieke inzichten op over Kennis voor Klimaat als algemene inzichten ten behoeve van de aansturing en inbedding van toekomstige transdisciplinaire programma's en de governance van transdisciplinair onderzoek.

Binnen het project wordt gewerkt aan diverse vergelijkende studies. Zo worden klimaatprogramma's in vijftien verschillende landen vergeleken voor wat betreft organisatie, werkwijze en financiering. Netwerkanalyses worden uitgevoerd voor de programma's Kennis voor Klimaat en Klimaat voor Ruimte. Binnen het Kennis voor Klimaat programma wordt de ontwikkeling en organisatie van diverse hotspots onderzocht en vergeleken.

In 2013 zullen veel van de tot nu toe behaalde onderzoeksresultaten gepubliceerd worden. Het project wordt bijgestuurd mede op basis van de review resultaten van de Midterm Assessment van op 4 oktober 2012. Belangrijke conclusies die getrokken zijn, is dat er meer gecommuniceerd moet worden over de wetenschappelijke resultaten en de maatschappelijke relevantie ervan en dat er hard gewerkt dient te worden aan de integratie binnen het onderzoek.

2.3 Internationale projecten

2.3.1 Delta Alliance

Tijdens het internationale congres 'Deltas in Times of Climate Change' in Rotterdam (29 september t/m 1 oktober 2010) is de Delta Alliance officieel gelanceerd. De Delta Alliance is een netwerk dat zich richt op het verbeteren van de veerkracht van delta's in de wereld door middel van gezamenlijke kennisontwikkeling en kennisdeling.

Ter besteding en voor de verdere ontwikkeling van de organisatie is in juni 2011 de Stichting Delta Alliance International opgericht. Daarmee is de Delta Alliance een zelfstandige organisatie geworden. Aan het einde van 2013 stopt de financiering vanuit Kennis voor Klimaat en moet de Delta Alliance zowel organisatorisch als financieel op eigen benen staan.

In dit laatste jaar van het Delta Alliance project ligt de focus op de volgende activiteiten:

1. De ontwikkeling van een kader voor geïntegreerde klimaatadaptatie en ontwikkelingsstrategieën in globale delta's, geënt op de aanpak in het Nederlandse Deltaprogramma. Hierbij ligt de focus specifiek op:
 - ▽ de aanpassing aan de toenemende verzilting;
 - ▽ het verlagen van de overstromingsrisico's in geurbaniseerde delta's;
 - ▽ de aanpassing van de agrarische sector aan de verhoogde zoetwater schaarste.

2. De samenwerking met het NWO programma 'Urbanising Deltas of the World'.
3. De uitwisseling van informatie, kennis en ervaring over klimaatadaptatie in delta's wereldwijd.
4. De verdere ontwikkeling van het Delta Alliance netwerk. De focus ligt hierbij op het stimuleren van kennisuitwisseling en het garanderen van financiering na de beëindiging van de subsidie bijdrage door Kennis voor Klimaat.

De inhoudelijke projecten die in het kader van de Delta Alliance worden uitgevoerd, dienen in lijn te zijn met de doelstellingen van deze organisatie. De inhoudelijke projecten richten zich op een drietal deltagebieden: de Zambezi delta in Mozambique, De San Francisco Bay, California USA, en de Ganges-Brahmaputra Delta in Bangladesh.

2.3.2 Jakarta Climate Adaptation Tools

In 2011 is in het kader van de Delta Alliance een onderzoek gestart waarin twee AIO onderzoeken naar instrumenten ten behoeve van klimaatbestendige ruimtelijke inrichting en watermanagement in Jakarta worden uitgevoerd (Jakarta Climate Adaptation Tools). Deze Indonesische AIO's worden mede vanuit Nederland begeleid (Prof. J. Aerts, VU-IVM en Prof. E. van Ierland, WUR). Een deel van de onderzoeksperiode zullen de Indonesische AIO's doorbrengen in Nederland en participeren in de consortia Waterveiligheid (Thema1) en Beleidsondersteunende instrumenten (Thema 8). In de loop van 2012 zijn de beide projectvoorstellen verder uitgewerkt, cursussen gevolgd en zijn de eerste papers geschreven en is gestart met het veldwerk. In 2013 zullen de beide promovendi zich met name focussen op het uitvoeren van het onderzoek in Jakarta en omgeving.

2.4 Kennisuitwisseling en communicatie

Kennis voor Klimaat staat voor ontwikkeling van excellente kennis. Die kennis moet ook in de praktijk worden gebruikt. Daarvoor willen we kennis toepasbaar maken en delen, zodat het in de praktijk kan worden verankerd. De Kennistransfer ondersteunt bij de doorwerking van kennis in de praktijk. Een belangrijke lijn in de communicatiestrategie is samenwerken met andere partijen, hen activiteiten laten organiseren. De KT vervult zelf een adviserende en faciliterende rol. Hierdoor wordt het bereik van Kennis voor Klimaat groter en andere organisaties raken meer betrokken bij het klimaatvraagstuk.

In 2013 zullen de hotspots hun regionale adaptatiestrategieën verder vorm geven. De Kennistransfer ondersteunt hen bij de bestuurlijke inbedding van dit proces door de hotspots te adviseren over het organiseren van regionale bestuurlijke conferenties.

In het najaar van 2012 is Kennis voor Klimaat gestart met een lezingencyclus over verschillende perspectieven op klimaatadaptatie. Als de lezingen aanslaan, wordt de serie in 2013 voortgezet. Per avond staat een invalshoek centraal die relevant is voor klimaatadaptatie en die een verfrissende kijk op kan leveren voor hen die de materie vanuit een andere invalshoek of discipline benaderen. In 2012 is het filosofisch en het historisch perspectief behandeld, in 2013 is het voornemen om klimaatverandering te beschouwen vanuit een macro-economisch, een rechtvaardigheid en een religieus perspectief. Deze avonden vinden eens per maand plaats in het Academieggebouw in Utrecht.

In 2013 worden diverse conferenties georganiseerd in samenwerking met andere partijen. De belangrijkste in 2013 zijn:

- ▽ De klimaatbestendige stad in samenwerking met Climate Proof Cities (Thema 4), Deltadeelprogramma Nieuwbouw en Herstructurering en STOWA (24 januari 2013).
- ▽ De eerste Europese Climate Change Adaptation (ECCA) conferentie in Hamburg in samenwerking met TuTech, KILIMZUG, KomPass en UKCIP (18-20 maart 2013).
- ▽ De kennisconferentie Deltaprogramma 2013 in samenwerking met de Staf Deltacommissaris en gehost door Wageningen UR (23 april 2013).

14 |

In oktober 2014 wordt ter afsluiting van onderzoeksprogramma Kennis voor Klimaat in Rotterdam een grote internationale conferentie georganiseerd met zowel wetenschappelijke als praktijkgerichte sessies. Het is het vervolg op de succesvolle conferentie 'Deltas in Times of Climate Change' die in 2010 in Rotterdam plaatsvond. In 2013 zullen hiervoor de voorbereidingen starten.

Kennis voor Klimaat heeft in 2011 en 2012 cursussen georganiseerd in samenwerking met respectievelijk de Wageningen Business School en het NIROV. Het voornemen is om in 2013 de cursussen te herhalen als ze blijken succesvol te zijn. Ook wordt samen met een consortium (mogelijk van Thema 4) gekeken of er nog een cursus ontwikkeld kan worden.

De Kennis voor Klimaat website wordt continu aangepast op basis van nieuwe (project)informatie. Daarnaast wordt nagedacht over wat er met de website moet gebeuren na afronding van het Kennis voor Klimaat programma eind 2014. Hoe kunnen we ervoor zorgdragen dat de kennis, informatie en de publicaties die via de website ontsloten worden, beschikbaar blijven?

In 2013 onderzoeken we de mogelijkheid om een nieuwe, meer algemene website vorm te geven samen met de Stichting Climate Adaptation Services. Ondersteunend aan deze website zullen we een boekje schrijven met de belangrijke resultaten van het programma voor de praktijk. Dit zal in 2014 uitkomen.

Naast de website krijgen ook de sociale media en de nieuwsbrief aandacht. De LinkedIn groep, die nu een levendig debatforum vormt, wordt uitgebreid. Voor en tijdens bijeenkomsten en tijdens bijzondere weersomstandigheden wordt een extra inspanning gepleegd om te twitteren. De nieuwsbrief is eind 2012 vernieuwd en betreft alleen nog Kennis voor Klimaat; voorheen was dit een gezamenlijke nieuwsbrief met Klimaat voor Ruimte en de PCCC. De nieuwsbrief verschijnt drie a vier keer in 2013. In 2013 wordt nagedacht over verdere activiteiten om onderzoeksresultaten naar buiten te brengen, te laten landen en te valoriseren.

2.5 Waardecreatie

Kennis voor Klimaat richt zich op toegepaste kennisontwikkeling ten behoeve van een klimaatbestendige inrichting van Nederland. Hieraan leveren Kennis voor Klimaat hotspots, (consortia van) kennisinstellingen en maatschappelijke stakeholders een gezamenlijke bijdrage. Zowel (toegepaste) kennisinstellingen als overheid en bedrijfsleven zijn betrokken bij het Kennis voor Klimaat onderzoek.

Kennis voor Klimaat wil zich in de laatste twee jaar meer gaan toeleggen op de valorisatie van kennis en het tot economische en maatschappelijke waarde brengen van kennis. Figuur 2 laat zien wat de drie domeinen van waardecreatie in het onderzoeksprogramma zijn.

15 |

*Figuur 2
Het waardecreatie model*

Het eerste domein is de bijdrage aan hoge kwaliteit en klimaatbestendige ruimtelijke investeringen. Dit is het oorspronkelijke hoofddoel van het KvK onderzoeksprogramma. Door inzichten met betrekking tot klimaatadaptatie te integreren in

ruimtelijke ontwikkelingen en te koppelen aan andere (investering)vraagstukken kunnen hoge kosten op de lange termijn worden voorkomen en worden investeringen terugverdiend op andere terreinen, zoals de kwaliteit van de leefomgeving. Waardecreatie via dit domein vindt vooral plaats via publieke partijen, bijvoorbeeld in de vorm van de aanleg van groene daken in de gemeente Rotterdam. Daarnaast vormen de resultaten van het onderzoek dat is/wordt verricht een belangrijke bijdrage bij het opstellen van de regionale adaptatiestrategieën.

Als tweede draagt het onderzoeksprogramma bij aan de versterking van de kennisinfrastructuur en de kwaliteit van de consultancy op het vlak van klimaatadaptatie. Dit gebeurt niet alleen door de opbouw van een goede kennisbasis via de onderzoekers en de direct betrokkenen bij het onderzoek. Door de gezamenlijke (multidisciplinaire) kennisontwikkeling in het programma versterken universiteiten en kennisinstituten ook hun internationale positie, en ontstaan nieuwe business mogelijkheden voor ingenieurs- en adviesbureaus. In het komende jaar is het de bedoeling hier het inzicht in te vergroten door een inventarisatie uit te voeren bij de verschillende betrokken partijen (universiteiten, kennisinstituten en advies- en ingenieursbureaus, en eventueel publieke partijen).

16 |

Het derde domein van waardecreatie, waarop KvK zich de komende twee jaar meer wil gaan richten, is business ontwikkeling in samenwerking met de private sector. Het betrekken van het bedrijfsleven is een belangrijke schakel richting toepassing van kennis in de praktijk. De vertaling van kennis naar bedrijvigheid verdient daarom in de laatste fase van het programma nadrukkelijk meer aandacht. Dit wordt onder meer opgepakt door het uitschrijven van een open competitie, zo mogelijk in samenwerking met Climate-KIC, waarin kennisinstellingen in samenwerking met private partijen worden uitgedaagd concrete tools, diensten of producten (verder) te ontwikkelen en in de markt te zetten.

Niet in alle gevallen zijn de omstandigheden goed voor het creëren van business op korte termijn. Soms moet het pad daartoe worden geëffend, bijvoorbeeld door “awareness creation”, standaardisatie of het teweegbrengen van een paradigma verschuiving op het gebied van klimaatadaptatie. Kennis voor Klimaat heeft in de loop van 2012 een aantal initiatieven genomen om hieraan een bijdrage te leveren, bijvoorbeeld door het oprichten van een aantal stichtingen (Stichting Delta Alliantce, Stichting Climate Adaptation Services en Stichting de Waterbuffer). In 2013 worden waar mogelijk nieuwe initiatieven genomen om het pad naar de toepassing van ontwikkelde kennis, en daarmee ook het creëren van business, te stimuleren.

Meer over de drie domeinen van het KvK waardecreatie model, en de activiteiten die voor 2013 zijn geformuleerd, is te lezen in Bijlage VII Waardecreatie KvK.

2.6 Organisatieontwikkelingen

2.6.1 Samenwerking en afstemming met andere programma's

Het *Deltaprogramma* en Kennis voor Klimaat hebben een relatie van goede samenwerking opgebouwd. Er is overleg op centraal niveau, maar bovenal zijn er belangrijke allianties ontstaan tussen onderzoekers vanuit Kennis voor Klimaat en beleidsmakers uit de deelprogramma's. Dit sluit aan bij de ambitie van Kennis voor Klimaat om onderzoek en beleid beter op elkaar te betrekken.

De hotspots Zuidwestelijke Delta, Grote Rivieren en Waddenzee dragen bij aan de gelijknamige Deltadeelprogramma's door de ondersteuning van regionale beleidsmakers bij het ontwikkelen van een regionale adaptatiestrategie.

Op 23 april 2013 vindt de kennisconferentie Deltaprogramma 2013 plaats aan de Wageningen UR. Deze wordt in samenwerking tussen Kennis voor Klimaat en de Staf Deltacommissaris georganiseerd. Door de gezamenlijke organisatie wordt de kennisbijdrage van Kennis voor Klimaat aan het Deltaprogramma duidelijker zichtbaar. Daarnaast wordt onderzocht welke kennisdoorbraken vanuit het Kennis voor Klimaat programma hun beslag vinden in (de deelprogramma's van) het Deltaprogramma en wordt een inventarisatie gemaakt welke binnen Kennis voor Klimaat ontwikkelde kennis al wordt gebruikt in het deltaprogramma en op welke terreinen potentiële verbindingen liggen. Deze inventarisatie zal worden uitgevoerd door Task Force DP-KvK, bestaande uit KvK, ministerie van I&M en het Deltaprogramma (zie ook Bijlage VII Waardecreatie KvK).

Het *platform Duurzame Gebiedsontwikkeling* (DGO) is een gezamenlijk initiatief van het ministerie van VROM, Kennis voor Klimaat en Urgenda en is in september 2010 van start gegaan. De 25 leden van het platform zijn afkomstig uit diverse disciplines. Het platform bouwt voort op de vele Nederlandse praktijkervaringen waarbij gestreefd wordt naar duurzame gebiedsontwikkeling. Het platform heeft de ambitie om te komen tot een integrale visie en een aantal nieuwe concepten en handvatten waarmee partijen verder kunnen worden geholpen bij het realiseren van integrale duurzaamheidsambities. Het project wordt in de loop van 2013 afgerond. Een belangrijk resultaat zal zijn de ontwikkeling van een digitaal screenboek en een website.

Kennis voor Klimaat neemt namens de betrokken kennisinstellingen en universiteiten in Nederland deel aan het door de EU gefinancierde project *CIRCLE2-ERA-Net*. KvK richt zich in dit programma op het delen van kennis en op het versterken van de science-policy interface, door het stimuleren van de beleidsdialoog op het gebied van impact van klimaatadaptatie. In 2013 zal CIRCLE sterk vertegenwoordigd zijn met diverse workshops op European Climate Change Adaption Conference (ECCA) in Hamburg. Om de kennisuitwisseling tussen CIRCLE-landen te versterken zijn diverse Joint Initiatives (JI) gestart waar ook 2013 de focus ligt op kennisuitwisseling met diverse Europese onderzoeksinstituten en –programma's. Het JI Uncertainties bijvoorbeeld bedient een groeiend netwerk van 35 experts in diverse onderzoeksvelden (natuurwetenschap, economie, beleid) en onderzoeksinitiatieven, zoals CLIMATE-ADAPT en UNEP-

PROVIA en zal in 2013 een special issue produceren. In 2013 verschijnen diverse andere publicaties zoals een boek met inspirerende, uitgevoerde adaptatieprojecten in Europa; het Adaptation Inspiration Book (met steun van de Directoraat-Generaal Climate Action (DG Clima) van de Europese Unie).

Het in 2008 gestarte Duitse onderzoeksprogramma *KLIMZUG* heeft nagenoeg eenzelfde looptijd als Kennis voor Klimaat en heeft een soortgelijk doel: klimaatadaptatie op regionale schaal bevorderen. In april 2013 vindt de eerste Europese Climate Change Adaptation (ECCA) conferentie plaats in Hamburg. Kennis voor Klimaat zal samen met KLIMZUG een rol hebben in de organisatie van deze conferentie.

De kennisinstellingen die het initiatief hebben genomen tot de ontwikkeling van het Kennis voor Klimaat programma werken in het Europese programma *Climate KIC* samen met kennisinstellingen uit Frankrijk, Engeland, Duitsland en Zwitserland. Dit programma is gericht op kennisvalorisatie rondom mitigatie en adaptatie. In 2011 is een van de bestuursleden van Kennis voor Klimaat, ir. C.L. van Deelen, benoemd tot voorzitter van de Nederlandse co-locatie van Climate KIC. Mogelijk wordt in 2013 gezamenlijk met Climate KIC een competitie uitgeschreven op het gebied van business ontwikkeling (zie ook Bijlage VII Waardecreatie KvK).

Het Ministerie van I&M en Kennis voor Klimaat hebben ook samen met enkele andere Europese landen het initiatief genomen tot de ontwikkeling van een gezamenlijk en internationaal georiënteerd onderzoeksprogramma op klimaatgebied, *JPI-Climate* geheten. Kennis voor Klimaat coördineert de Nederlandse inbreng in dit programma. De onderzoeksmiddelen dienen vanuit nationale fondsen te komen. De officiële 'launch' van dit programma heeft op 6 november 2012 plaatsgevonden in Brussel. Er wordt thans intensief overleg gevoerd over de wijze waarop JPI Climate kan worden geïmplementeerd. Een Strategic Research Agenda is reeds ontwikkeld en vastgesteld. Naar verwachting zal in 2013 een open call worden gepubliceerd door de betrokken landen.

2.6.2 Interne organisatie

Hieronder volgt een korte beschrijving van de belangrijkste activiteiten en aandachtspunten voor 2013 van de toezichthoudende, adviserende, besturende en ondersteunende organen van Kennis voor Klimaat (zie Bijlage IV voor de samenstelling van deze organen).

De Raad van Toezicht (RvT)

De RvT heeft als taak toezicht te houden op het beleid van de RvB en op de algemene gang van zaken in de Stichting. De RvT heeft in 2013 een belangrijke rol bij:

- ▽ de advisering over en het toezicht houden op de wijze waarop de uitkomsten van de Midterm Assessment (4 oktober 2012) hun beslag krijgen in het onderzoeksprogramma;

- ▽ de planning en verslaglegging betreffende de jaarcyclus van Kennis voor Klimaat. De RvT geeft goedkeuring aan de jaarrekening 2012, het jaarverslag 2012 en het jaarplan 2014 (zie bijlage V);
- ▽ de advisering over de ontwikkeling van de kennisinfrastructuur en de maatschappelijke aanhechting van het programma;
- ▽ het toezicht houden op de mogelijke beleidsrelevantie van de onderzoeksresultaten;
- ▽ de onderzoeksprogrammering van de resterende middelen;
- ▽ de advisering over de eindresultaten van de hotspots en de consortia;
- ▽ de advisering over de programmabrede eindresultaten;
- ▽ de advisering over de verdere ontwikkeling van de kennisdoorwerking en de valorisatie van kennis door Kennis voor Klimaat;
- ▽ de verdere strategische ontwikkeling en organisatie van het onderzoeksprogramma, mede in het licht van externe ontwikkelingen;
- ▽ Toezicht op en beoordeling van effectieve samenwerking met stakeholders en andere programma's zoals het Deltaprogramma;
- ▽ Twee leden van de Raad van Toezicht vormen de audit committee. Zij hebben twee keer per jaar overleg met de zakelijk directeur en de controller, m.n. over de concept jaarrekening en het concept jaarplan.

De Raad van Bestuur (RvB)

De RvB draagt de algehele verantwoordelijkheid voor de Stichting Kennis voor Klimaat en voor het bereiken van de doelen die in de statuten zijn vastgelegd. Specifieke activiteiten voor de RvB in 2013 zijn:

- ▽ sturing en coördinatie van de onderzoeksprogrammering en bewaking van de samenhang;
- ▽ monitoring en evaluatie van de projecten van het Rathenau Instituut en de Delta Alliance;
- ▽ besluitvorming over ingediende proposals in de derde tranche en het aangaan van subsidieovereenkomsten;
- ▽ besluitvorming over de programmering van de resterende middelen in het programma;
- ▽ actief werken aan valorisatie van kennis via activiteiten in het waardecreatie model;
- ▽ stimuleren en faciliteren bij het opstellen de eindproducten door de hotspots;
- ▽ coördineren van activiteiten omtrent de ontwikkeling en vormgeving van de wetenschappelijke eindproducten van de acht consortia (boekenreeks)
- ▽ coördineren van activiteiten omtrent de ontwikkeling en vormgeving van de eindproducten van het KvK programma;
- ▽ overleg met de Bestuursadviesraad en de Raad van Toezicht over de strategische ontwikkeling van het Kennis voor Klimaat programma en de samenhang met de regionale en nationale beleidsagenda's;
- ▽ samenwerking en afstemming met het Deltaprogramma;
- ▽ mogelijke sturing of aanpassingen aan het programma op basis van de aandachtspunten en adviezen voortkomende uit de midterm Assessment;

- ▽ samenwerking en afstemming met internationale programma's zoals KLIMZUG en Climate KIC en de internationale kennisuitwisseling;
- ▽ participatie in de programma's CIRCLE ERA-Net 2 en JPI Climate;
- ▽ rapporteren naar en afstemming met het penvoerend ministerie van I&M.

De Programmaraad

De Programmaraad heeft een belangrijke adviserende rol in de programmering van het onderzoeksprogramma, in de subsidieaanvragen en in de voorbereiding van de verschillende evaluaties van het programma. Belangrijke en bepalende momenten in 2013 zijn de advisering over:

- ▽ de ontwikkeling van de regionale adaptatiestrategieën en de eindproducten van de hotspots;
- ▽ de ontwikkeling van de eindproducten van de acht consortia;
- ▽ de ontwikkeling van de eindproducten van het programma;
- ▽ de ontwikkeling van de waardecreatie-lijnen in het programma;
- ▽ de kennisdoorwerking en valorisatie van kennis, mede in internationale context;
- ▽ de verbinding met andere relevante (inter)nationale initiatieven;
- ▽ samenwerking met het Deltaprogramma.

20 |

Het Programmabureau

Het Programmabureau van Kennis voor Klimaat is als uitvoerend orgaan belast met het voorbereiden en uitvoeren van besluiten van de RvB en met de ondersteuning van de toekenning van subsidies en de evaluatie daarvan. Belangrijke activiteiten van het Programmabureau van de Stichting Kennis voor Klimaat zijn:

- ▽ de voorbereiding van de jaarrekening van 2012, het jaarverslag 2012, het jaarplan 2014 (zie Bijlage V);
- ▽ de uitvoering van besluiten van de RvB voor wat betreft de eerste, tweede en derde tranche;
- ▽ de ondersteuning van de RvB, RvT, de Programmaraad en samenwerking met de KT;
- ▽ het voorbereiden van subsidieovereenkomsten met de onderzoekspartijen van goedgekeurde projectvoorstellen;
- ▽ de monitoring en evaluatie van de lopende projecten;
- ▽ het coördineren van externe review voor projectvoorstellen en concept eindrapporten;
- ▽ de ondersteuning van de RvB bij de programmering van de resterende middelen.

De Bestuursadviesraad (BAR)

De Bestuursadviesraad adviseert de RvB over strategische aangelegenheden, in het bijzonder over de samenwerking van Kennis voor Klimaat met de betrokken publieke en private partijen, over kennisontwikkeling en kennistransfer, en over de besteding van rijksmiddelen. Daarbij komen de hoofdlijnen van de programmering en de aansluiting op de beleidsagenda van de departementen aan de

orde. Sinds eind 2010 neemt Deltacommissaris Wim Kuijken deel aan de BAR. In 2013 zal de BAR zich buigen over:

- ▽ de programmering van de resterende middelen;
- ▽ het richting geven aan de verdere ontwikkeling van Delta Alliance;
- ▽ de adviezen van en aandachtspunten uit de midterm assessment van oktober 2012;
- ▽ de verbinding van het programma aan de prioritering van de beleidsagenda van de departementen;
- ▽ de samenwerking met het Deltaprogramma;
- ▽ de ontwikkeling van de kennisinfrastructuur op het gebied van klimaatverandering;
- ▽ de verbinding met andere relevante internationale initiatieven.

De Wetenschappelijke Advies Raad (WAR) en de Maatschappelijke Advies Raad (MAR)

Beide raden zullen in 2013 geen activiteiten uitvoeren.

3 Financieel overzicht 2013

De activiteiten die in 2013 worden uitgevoerd en die in hoofdstuk 2 zijn beschreven, worden alle projectmatig uitgevoerd. Een financieel overzicht van de projecten wordt gegeven in Bijlage VI.

De bedragen in Bijlage VI hebben betrekking op projecten die gesubsidieerd worden uit de derde beschikking van het onderzoeksprogramma Kennis voor Klimaat. Op basis van de geprognosticeerde uitgaven in 2013 wordt aan het Ministerie van I&M de volgende bevoorschotting gevraagd:

- ▽ een voorschot van € 3 miljoen begin 2013
- ▽ een voorschot van een nader te bepalen omvang in de tweede helft van 2013. De hoogte van dit voorschot bedraagt maximaal € 5 miljoen en zal medio 2013 definitief worden vastgesteld n.a.v. het Financieel Verslag 2012.

Hieronder volgt een kort resumé van de verschillende onderdelen.

3.1 Eerste tranche

Het totale projectbudget voor onderzoeksprojecten in de eerste tranche, waaraan de Raad van Bestuur van Kennis voor Klimaat goedkeuring heeft verleend, bedraagt ruim € 14,7 miljoen. Dit budget bestaat voor een bedrag van € 7,6 miljoen uit subsidie van Kennis voor Klimaat en voor een bedrag van ruim € 7,1 miljoen uit cofinanciering die wordt ingebracht.

Ultimo 2012 zal naar verwachting een subsidiebedrag van € 7,1 miljoen zijn uitgekeerd. De uitgaven die in 2013 zullen worden gedaan ten laste van de KvK subsidie worden geraamd op € 0,5 miljoen.

3.2 Tweede tranche

De onderzoeksprojecten rond de acht thema's zijn alle in de loop van 2010 van start gaan.

Het totale projectbudget voor onderzoeksprojecten in de tweede tranche, waaraan de Raad van Bestuur van Kennis voor Klimaat goedkeuring heeft verleend, bedraagt ruim € 39 miljoen. Dit budget bestaat voor een bedrag van ruim € 21 miljoen uit subsidie van Kennis voor Klimaat en voor een bedrag van ruim € 18 miljoen uit cofinanciering die wordt ingebracht.

Ultimo 2012 zal naar verwachting een subsidiebedrag van € 14 miljoen zijn uitgekeerd. De uitgaven die in 2013 zullen worden gedaan ten laste van de KvK subsidie worden geraamd op € 3,1 miljoen. Dit bedrag is inclusief de financiële impuls die ter beschikking wordt gesteld voor baanbrekende ideeën van de consortia.

3.3 Derde tranche

In het jaar 2011 is gestart (d.m.v. het uitzetten van een call) met de vormgeving en programmering van de derde tranche. Het budget voor projecten in de derde tranche, waaraan de Raad van Bestuur van Kennis voor Klimaat goedkeuring heeft verleend, bedraagt € 4,7 miljoen.

Dit budget bestaat voor een bedrag van € 2,3 miljoen uit subsidie van Kennis voor Klimaat en voor een bedrag van € 2,4 miljoen uit cofinanciering.

Ultimo 2012 zal naar verwachting een subsidiebedrag van € 1,2 miljoen zijn uitgekeerd. De uitgaven die in 2013 zullen worden gedaan ten laste van de KvK subsidie worden geraamd op € 0,9 miljoen.

3.4 Overige projecten

Tot op heden heeft de Raad van Bestuur goedkeuring verleend aan toekenning van € 3,6 miljoen subsidie voor projecten anders dan die in de eerste, tweede of derde tranche. Het betreft projecten die vallen onder de programmaonderdelen 'Internationale Hotspots (Delta Alliance)', Duurzame Gebiedsontwikkeling, Joint Programming Initiative Climate, de ontwikkeling van adaptatie strategieën en valorisatie.

Het totaal projectbudget van de overige projecten bedraagt € 6,4 miljoen, waarvan € 3,6 miljoen subsidie van KvK en € 2,8 miljoen aan cofinanciering.

Ultimo 2012 zal naar verwachting een subsidiebedrag van € 2,1 miljoen zijn uitgekeerd. De uitgaven die in 2013 zullen worden gedaan ten laste van de KvK subsidie worden geraamd op € 1,1 miljoen.

3.5 Kennis Transfer

Hieronder vallen de kennistransferprojecten, de NRC-lezingencyclus, een special issue dat in 2013 zal worden uitgebracht over klimaatadaptatie en een boekenreeks die aan het eind van het programma zal worden uitgebracht. In 2013 zullen de voorbereidingen van de eindconferentie Deltas in Times of Climate Change in volle gang zijn. Het totale budget van deze projecten bedraagt € 3,3 miljoen, waarvan € 2,2 miljoen subsidie van KvK en € 1,1 miljoen aan cofinanciering. Ultimo 2012 zal naar verwachting een subsidiebedrag van € 1,2 miljoen zijn uitgekeerd. De uitgaven die in 2013 zullen worden gedaan ten laste van de KvK subsidie worden geraamd op € 0,6 miljoen.

3.6 Kosten besturing en ondersteuning

De uitgaven in 2013 ten laste van de KvK subsidie worden geraamd op € 1,2 miljoen.

De totale uitgaven ten laste van het beschikbare subsidiebudget voor besturing en ondersteuning uit de derde beschikking van Kennis voor Klimaat worden over de periode 2009 t/m 2013 geraamd op € 6,4 miljoen.

Op basis van de totale subsidiebesteding van € 38 miljoen over de jaren 2009 tot en met 2013 en de cofinanciering die in die periode naar schatting wordt

ingebracht (€ 27,9 miljoen) blijft de overhead vanwege de kosten van besturing en ondersteuning binnen de target van maximaal 10%.

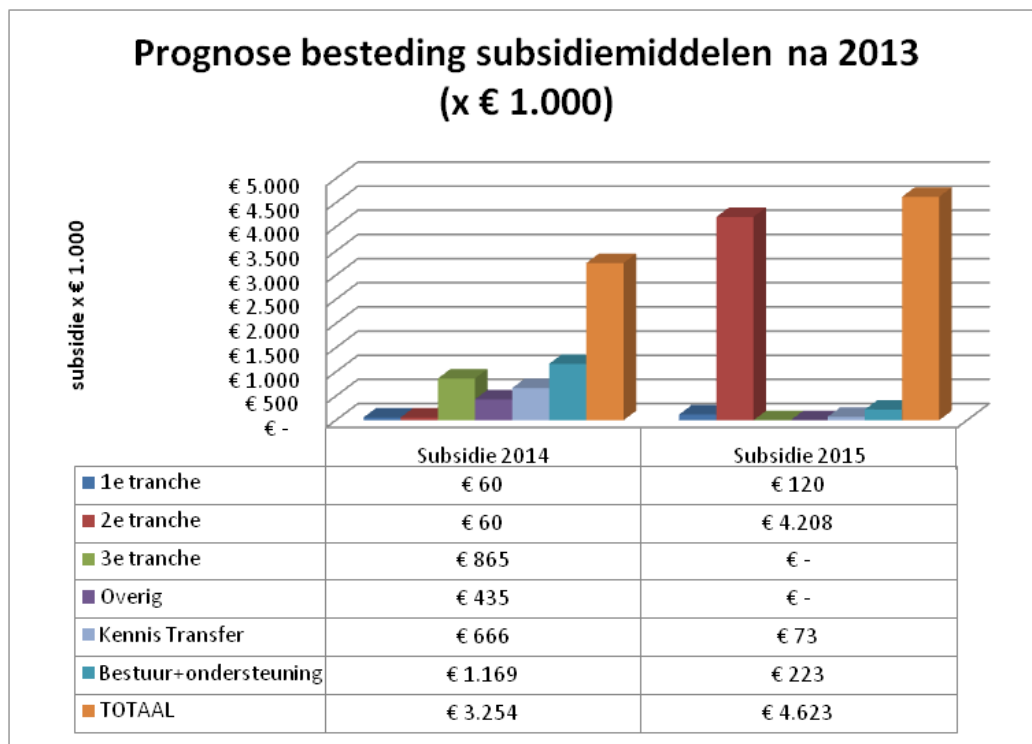
3.7 Totale investering 2013

De totale omvang van de toegewezen projectbudgetten in de derde beschikking van Kennis voor Klimaat wordt ultimo 2013 geraamd op € 75,8 miljoen. Hiervan komt € 43,7 miljoen ten laste van de KvK subsidie. Aan cofinanciering wordt door partijen voor een bedrag van € 32,1 miljoen ingebracht (42 %). Daarmee is de te verwachten in te brengen cofinanciering beduidend hoger dan de € 23 miljoen die over de gehele looptijd van het programma moet worden ingebracht. De berekening van het, in de eerste alinea van dit hoofdstuk, gevraagde voorschot van € 3 miljoen wordt hieronder schematisch weergegeven.

Uitgaven in 2009 + 2010 + 2011	Euro 16,6 mio.
Uitgaven in 2012	Euro 14,1 mio.
Geraamde Uitgaven in 2013	<u>Euro 7,4 mio. +</u>
Totale uitgaven 3e Beschikking Kennis voor Klimaat	Euro 38,1 mio.
Ontvangen voorschot 2009	Euro 10,3 mio. -
Ontvangen voorschot 2010	Euro 5,4 mio. -
Ontvangen voorschot 2011	Euro 10,0 mio. -
Ontvangen voorschot 2012	<u>Euro 10,0 mio. -</u>
Minimaal benodigd om verplichtingen na te komen	Euro 2,4 mio.
Reservering nog nader te definiëren projecten	<u>Euro 0,6 mio. +</u>
Gevraagd voorschot 2013	Euro 3,0 mio.

3.8 Prognose besteding subsidiemiddelen na 2013

Onderstaand een grafiek van de besteding van de resterende subsidiemiddelen voor het jaar 2014 en het eerste kwartaal 2015.

Bijlagen

- Bijlage I. Overzicht van projecten in de eerste tranche
- Bijlage II. Overzicht van projecten in de tweede tranche
- Bijlage III. Overzicht van projecten in de derde tranche
- Bijlage IV. Samenstelling bestuurs- en adviesorganen Kennis voor Klimaat
- Bijlage V. Jaarcyclus planning en control 2013
- Bijlage VI. Financieel overzicht 2013
- Bijlage VII. Waardecreatie KvK

Bijlage I. Overzicht van projecten in de eerste tranche

Projectnummer	Titel	Status ¹	(Geplande) looptijd
Kennis Klimaat Faciliteit			
KKF01A	Modelplatform - Future Weather	Financieel en inhoudelijk afgerond	01-09-2009 / 31-12-2011
KKF01B	Modelplatform - Coupling	Financieel en inhoudelijk afgerond	01-02-2009 / 31-05-2011
KKF01C	Modelplatform - Tailoring	Financieel en inhoudelijk afgerond	01-06-2009 / 30-06-2011
KKF02A	Bouwstenen NAS	In afronding	01-11-2009 / 30-11-2011
KKF03	Coördination, monitoring and strategy of the Climate Knowledge Facility	Financieel en inhoudelijk afgerond	01-01-2009 / 31-12-2009
Hotspot Droge Rurale gebieden			
HSDR00-09	Coördinatie en begeleiding hotspot Droge Rurale gebieden	Financieel en inhoudelijk afgerond	01-01-2009 / 31-12-2009
HSDR01	Strategies to cope with climate change in dry rural sandy areas of the province of Gelderland	Financieel en inhoudelijk afgerond	04-01-2010 / 31-12-2010
HSDR02	Spatial claims of adaptive strategies in densely populated rural areas	Financieel en inhoudelijk afgerond	01-01-2010 / 01-07-2011
Hotspot Grote Rivieren			
HSGR02	Assessment of upstream flood risk in the Rhine Basin	In afronding	01-11-2008 / 31-12-2012
HSGR06	Adaptation to Meuse flood risk: a scenario assessment	In afronding	01-01-2010 / 31-12-2012
HSGR07	Klimaatbestendige dijk langs de Nederrijn / Lek	Financieel en inhoudelijk afgerond	01-06-2009 / 08-10-2010
Hotspot Haaglanden			
HSHL00-10/11	Coördinatie Hotspot Haaglanden en Regionale Adaptatie Hotspot Haaglanden	Financieel en inhoudelijk afgerond	01-01-2010 / 31-12-2011
HSHL01A	Klimaat in ruimtelijke keuzes	Financieel en inhoudelijk afgerond	01-01-2009 / 30-11-2011
HSHL02	Toekomst veenweidegebied hotspot Haaglanden	Financieel en inhoudelijk afgerond	07-07-2009 / 29-02-2012
HSHL05 / HSRR04	Regiospecifieke klimaatinformatie voor Haaglanden en regio Rotterdam	Inhoudelijk afgerond, financieel in afronding	03-03-2009 / 30-06-2011
HSHL06 / HSHL12	Brede, gebiedsspecifieke verkenning van effecten van klimaatverandering, in samenhang met toekomstscenario's en trendmatige ontwikkelingen	Financieel en inhoudelijk afgerond	01-05-2009 / 31-12-2010
HSHL08	Demonstratieproject meervoudig ruimtegebruik voor waterberging in glastuinbouw	Financieel en inhoudelijk afgerond	01-04-2009 / 31-12-2010
Hotspot Mainport Schiphol en Regio Schiphol			
HSMS01	WindVisions - Wind visibility monitoring at Mainport Schiphol	Financieel en inhoudelijk afgerond	01-10-2009 / 15-07-2012
HSMS02	Climatology and climate scenarios Mainport Schiphol	In afronding	01-04-2009 / 01-09-2012
HSMS03	IMPACT - Improved meteorological predictions for airport capacity tuning	Financieel en inhoudelijk afgerond	01-10-2009 / 31-05-2012

¹ Stand van zaken 1 december 2012

Projectnummer	Titel	Status ¹	(Geplande) looptijd
HSRS01	Voorstudie Regio Schiphol	Financieel en inhoudelijk afgerond	01-04-2009 / 31-10-2009
Hotspot Ondiepe wateren en Veenweidegebieden			
HSOV01A	Climate effects on decomposition in drained peat meadows: implications for peat subsidence and water quality	In uitvoering	01-05-2009 / 01-07-2013
HSOV01B	Climate influence on water quality: which trends are already apparent?	Financieel en inhoudelijk afgerond	01-01-2009 / 31-10-2011
HSOV01C	Managing climate effects in peat meadows and shallow lakes	In uitvoering	01-03-2009 / 01-03-2013
Hotspot Regio Rotterdam			
HSRR00-09	Coördinatie hotspot Regio Rotterdam	Financieel en inhoudelijk afgerond	01-01-2009 / 31-12-2009
HSRR00-10	Rotterdamse Adaptatiestrategie en Coördinatie Hotspot Regio Rotterdam 2010	Financieel en inhoudelijk afgerond	01-01-2010 / 31-12-2010
HSRR01	Urban development - Urban water systems	Financieel en inhoudelijk afgerond	01-02-2009 / 31-10-2010
HSRR02	Definitiestudie waterveiligheid buitendijks gebied	Financieel en inhoudelijk afgerond	23-03-2009 / 31-07-2010
HSRR03B	Afsluitbaar open Rijnmond - Waterfront Rijnmond	Financieel en inhoudelijk afgerond	01-12-2008 / 30-06-2010
HSRR05	Heat stress in Rotterdam	Financieel en inhoudelijk afgerond	01-01-2009 / 01-06-2011
HSRR06	Veilige en goed ingepaste hoofdwaterkeringen	Financieel en inhoudelijk afgerond	01-02-2009 / 31-12-2010
HSRR07/HSGR08	Relationship between perceived flood risks, problem ownership and household and business adaptation choices	Financieel en inhoudelijk afgerond	01-06-2010 / 01-03-2012
HSRR08	De effecten van klimaatverandering op de binnenvaart via de Rotterdamse regio	Financieel en inhoudelijk afgerond	01-01-2009 / 30-06-2011
HSRR09	Adaptief bouwen in het buitendijks gebied in de hotspot regio Rotterdam	Financieel en inhoudelijk afgerond	01-03-2009 / 01-04-2010
Hotspot Waddenzee			
HSWZ04	Need to know or nice to know? Developing the knowledge agenda for climate change and adaptation in the Wadden Sea	Financieel en inhoudelijk afgerond	03-02-2009 / 03-02-2010
Hotspot Zuidwestelijk Delta			
HSZD01	Negotiating uncertainties: defining climate proofing and assessing associated uncertainties in the Southwest Delta Region of the Netherlands	In afronding	01-01-2009 / 31-07-2011
HSZD02	Climate change effects on the restoration of estuarine dynamics within the delta region	Financieel en inhoudelijk afgerond	01-07-2009 / 01-05-2011
HSZD03	Climate change as an opportunity for entrepreneurs	In afronding	01-12-2010 / 30-11-2012
Overige projecten			
MSZD01	Verkenning zoetwatervoorziening Zuidwestelijke Delta	Financieel en inhoudelijk afgerond	01-03-2009 / 30-11-2009
ORASKvK01	Opties voor regionale adaptatiestrategie	In afronding	01-03-2009 / 31-12-2011
NWO	NWO Duurzame Aarde	In afronding	01-01-2010 / 31-12-2012
SSA01	Comparative monitoring of Knowledge for Climate	In uitvoering	01-01-2010 / 30-06-2014

Bijlage II. Overzicht van projecten in de tweede tranche

Thema	Werkpakketten	Consortium en consortium leider
Thema 1. Waterveiligheid op nationaal en regionaal niveau		
Adaptation of flood risk management policy to climate change at national and regional levels: innovative measures and instruments (Climate-proof flood risk management)	<ol style="list-style-type: none"> 1. Controlling flood levels: flexible flood barrier systems 2. Reducing the impact of wave attack: natural buffers 3. Robust multi-functional embankments 4. Reduction of exposure to floods and reduction of flood consequences 5. International comparative analysis of adaptation policies 6. Cross-cutting approaches: uncertainty, robustness and designing for spatial quality 	<ul style="list-style-type: none"> - Deltares (Dr. F. Klein) - TU Delft - Wageningen Universiteit and Research Centrum - Vrije Universiteit van Amsterdam - HKV CONSULTANTS - Flood Hazard Research Centre (FHRC), UK - Helmholtz-Centre Potsdam GFZ German Research Center for Geosciences, Germany
Thema 2. Zoetwatervoorziening op nationaal en regionaal niveau		
Towards a climate proof fresh water supply: robust and flexible solutions to balance supply and demand of quantity and quality on different scales (climate proof fresh water supply)	<ol style="list-style-type: none"> 1. Climate change in the Netherlands in a global/European perspective - our boundary conditions 2. Adapting fresh water supply and buffering capacity of the coupled groundwater – surface water system to a changing climate 3. Adaptation and implications of increasing salt water pressures to agriculture and nature 4. Water technology as a tool for sustainable regional water supply 5. Decision making under uncertainty – finding a robust and flexible fresh water supply strategy 6. Integrating cases 	<ul style="list-style-type: none"> - Deltares (Prof. ir. E. van Beek) - Wageningen Universiteit - KWR, Watercycle Research Institute - Vrije Universiteit van Amsterdam - Universiteit van Twente - Alterra - Technische Universiteit Delft - Acacia Water - Universiteit Utrecht - TNO - ASR Systems, USA - British Geological Survey - Ecole Polytechnique Federal Lausanne, Switzerland - Federal Institute of Hydrology, Germany - Institute National de Recherche en Genie Rural, Eaux et Foret, (INRGREF), Tunisia - United States Geological Survey (USGS)
Thema 3. Klimaatbestendige inrichting van het landelijk gebied		
Exploring the potential for climate change adaptation strategies in rural areas (CARE)	<ol style="list-style-type: none"> 1. Integration: multifunctional adaptation to climate change 2. Water and biodiversity in the future climate 3. Drivers and consequences of adaptation by farmers 	<ul style="list-style-type: none"> - Wageningen Universiteit (Prof.dr.ir. A. van den Brink) - Stichting DLO - Vrije Universiteit Amsterdam - Utrecht Universiteit - Deltares - KWR Watercycle Research Institute - University of Edinburgh, UK

Thema	Werkpakketten	Consortium en consortium leider
Thema 4. Klimaatbestendige inrichting van het stedelijk gebied		
Climate change adaptation in the urban environment: an integrated and multi-scale approach (Climate Proof Cities)	<ol style="list-style-type: none"> 1. Urban Climate System 2. Sensitivity, Impacts and Vulnerability 3. Adaptation Measures and Strategies 4. Governance and Adaptive Capacity in cities and metropolitan areas 5. Integration 	<ul style="list-style-type: none"> - TNO (R.A.W. Albers, MSc, MPA) - Technische Universiteit Delft - Technische Universiteit Eindhoven - Wageningen Universiteit - Utrecht Universiteit - Universiteit van Amsterdam - Radboud Universiteit Nijmegen - Deltares - KWR Watercycle Research Institute - UNESCO-IHE - University of Manchester, UK - Albert-Ludwigs-Universität, Germany - Universität Kassel, Germany
Thema 5. Infrastructuur en netwerken		
Infrastructure Networks Climate Adaptation and Hotspots – Researching the Interconnections, Exploring Adaptation (INCAH).	<ol style="list-style-type: none"> 1. Building adaptation strategies for infrastructures and networks 2. Climate proofness of physical infrastructure 3. Infrastructure Network Robustness and Adaptation 4. Socio-economic effects of climate change on main-ports and on urban infrastructure networks 	<ul style="list-style-type: none"> - TNO (Prof.dr.ir. L.A. Tavasszy) - Technische Universiteit Delft - Vrije Universiteit Amsterdam - Deltares - KWR Watercycle Research Institute - Tottori University, Arid Land Research Center, Japan - Louvain School of Management, Belgium - Australian Commonwealth Scientific and Industrial Research Organisation, Australia - Southern Cross University, Australia - University of Michigan, USA - Massachusetts Institute of technology and United States Geological survey, USA - Purdue University, USA - Swedish Geotechnical institute, Sweden
Thema 6. Verbetering klimaatprojecties en modelinstrumentarium		
High quality climate projections for adaptation in the Netherlands (Climate Projections)	<ol style="list-style-type: none"> 0. Project management 1. Climate scenario development: mechanisms of local climate change in the Netherlands 2. Climate scenario development: time series, extremes and probabilities 3. Scenario development for climate change impact 4. Climate services 	<ul style="list-style-type: none"> - KNMI (Dr. A.J. Feijt) - Utrecht Universiteit - Deltares - Wageningen Universiteit - Vrije Universiteit Amsterdam - TNO - Technische Universiteit Delft

Thema	Werkpakketten	Consortium en consortium leider
		<ul style="list-style-type: none"> - KWR Watercycle Research Institute - Deutscher Wetterdienst (DWD), Germany - SMHI, Sweden - Exeter University, UK
Thema 7. Governance van adaptatie		
<p>The governance of adaptation to climate change A collaborative action research programme to develop and test legitimate, effective and resilient governance arrangements for climate adaptation (The governance of climate adaptation).</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Collaborative action research for science hotspot relations 2. Organising connectivity 3. (Re)Allocating responsibilities and risks 4. Dealing with controversies 5. Normative principles for adaptation 6. Comparative analysis of the governance of adaptation 	<ul style="list-style-type: none"> - Wageningen Universiteit (Prof.dr.ir. C.J.A.M. Termeer) - Vrije Universiteit Amsterdam - Radboud Universiteit Nijmegen - Erasmus Universiteit Rotterdam - Utrecht Universiteit - University of East Anglia, UK - Carl von Ossietzky University, Germany - Stockholm University, Sweden
Thema 8. Beleidsondersteunend instrumentarium		
<p>Tools for adaptation strategies</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Integrating and downscaling national socio-economic scenarios 2. Assessing the economic impacts of flood risks 3. Interactive development of spatial adaptation strategies 4. Visualization and simulation of climate change impacts 5. Economic modeling and assessment of the impacts of climate change on freshwater resources 6. Optimal timing, cost benefit analysis and evaluation tools for adaption options 7. Monitoring and indicators 	<ul style="list-style-type: none"> - Wageningen Universiteit (Prof.dr. E.C. van Ierland) - Alterra - Vrije Universiteit Amsterdam - TNO - Deltares - The Netherlands Environmental Assessment Agency (PBL) - Technische Universiteit Delft - Aon Risk Control - IIASA, Laxenburg, Austria - Potsdam Institute for Klima Forschung, Germany - JRC - Department primary industries, State of Victoria, Australia - Reg. Env. Center for Central and Eastern Europe - University of British Columbia, Canada - RWTH Aachen, Germany

Bijlage III. Overzicht van projecten in de derde tranche

Projectnummer	Titel	Status	(Geplande) looptijd
Hotspot Droge Rurale gebieden			
HSDR3.5	Adaptive implementation arrangements: a learning approach towards the implementation of climate adaptation strategies	In uitvoering	01-03-2012 / 31-07-2013
HSDR3.6	Naar een langetermijnvisie Water Ruimte en Klimaat voor waterschap Vallei en Veluwe	In uitvoering	01-01-2012 / 31-12-2012
HSDR3.7	Active management of Groundwater storage in Unconfined Aquifers in the Stippelberg forests (AGUA-Stippelberg): a case study of climate adaptation through improved regional self sufficiency in water supply	In uitvoering	01-04-2012 / 31-12-2013
Hotspot Grote Rivieren			
HSGR3.1	Analysing the robustness of the Meuse river valley to certain discharge waves	In opstartfase	5 maanden
Hotspot Haaglanden			
HSHL3.1	Experiment on water management and governance in a case of large floating construction: Floating Roses	In beoordelingsprocedure	9 maanden
HSHL3.2	Optimized Aquifer Storage and Recovery of freshwater in saline aquifers	In uitvoering	01-02-2012 / 31-07-2013
HSHL3.3	3Di water management applicable for end users	In uitvoering	15-04-2012 / 31-07-2013
HSHL3.4	Regionale Adaptatiestrategie Hotspot Haaglanden	Full proposal wordt uitgewerkt	
Hotspot Ondiepe wateren en Veenweidegebieden			
HSOV3.1	Manual for Options for Regional Adaptation Strategies in peat meadow areas including shallow waters	In uitvoering	01-09-2012 / 01-09-2013
HSOV3.2	Regional adaptation strategies in Frisian peat meadows	In uitvoering	01-09-2012 / 01-09-2013
Hotspot Regio Rotterdam			
HSRR00-11	Rotterdamse Adaptatiestrategie en Coördinatie Hotspot Regio Rotterdam	Financieel en inhoudelijk afgerond	01-01-2011 / 31-12-2011
HSRR00-12/13	Coördinatie Hotspot Regio Rotterdam 2012 en 2013	In uitvoering	01-01-2012 / 31-12-2013
HSRR3.1	Adaptatieve ontwikkelingsstrategieën in buitendijks gebied in de regio Rotterdam	In afronding	01-03-2011 / 30-11-2012
HSRR3.2	Eco-adaptation in the urban delta	In afronding	14-10-2011 / 31-10-2012
HSRR3.3	Droogteproblematiek in stedelijke gebieden	In afronding	11-10-2011 / 01-08-2012
HSRR3.4	Adaptatiestrategie Regio Rotterdam	In uitvoering	01-01-2012 / 31-12-2013
HSRR3.5	Clustervoorstel kleine kennisvragen	In uitvoering	01-07-2012 / 01-10-2013
HSRR3.6	Business case klimaatadaptatie regio Rotterdam: gebiedsgerichte waardecreatie met adaptatie	Full proposal wordt uitgewerkt	
HSRR3.7	Valorisatie van adaptatiekennis t.b.v. verduurzaming deltasteden	In beoordelingsprocedure	11 maanden
HSRR3.8	Klimaatbestendigheid van de stad: adaptatie en mitigatie verbinden	In uitvoering	21-08-2012 / 01-03-2013
HSRR3.10	Flood risk management and area development: towards mutually benefiting partnerships and financial arrangements in the Feijenoord district	In opstartfase	01-09-2012 / 01-09-2013
Hotspot Zuidwestelijk Delta			
HSZD3.1	Stroming/sedimentworkshop	In afronding	
HSZD3.2	Towards implementation of promising measures for local freshwater supply and salinity control in the South-western Delta	In uitvoering	01-03-2012 / 30-09-2013

Bijlage IV. Samenstelling bestuurs- en adviesorganen

Kennis voor Klimaat

Raad van Toezicht
Mevrouw S.M. Dekker (<i>voorzitter</i>)
Prof. drs. G.J. Cerfontaine
Mevrouw M.M. Kool
Dr. G.W. Noomen
Prof. dr. ir. L.C. Zachariasse

Raad van Bestuur
Prof. dr. ir. P. Vellinga, Alterra Wageningen UR (<i>voorzitter, natuurwetenschappelijk directeur</i>)
Ir. C.L. van Deelen, TNO Bouw en Ondergrond (<i>zakelijk directeur</i>)
Prof. dr. P.P.J. Driessen, Universiteit Utrecht (<i>sociaalwetenschappelijk directeur</i>)

Programmaraad
Prof. dr. ir. P. Vellinga (<i>voorzitter Raad van Bestuur</i>)
Ir. C.L. van Deelen, TNO Bouw en Ondergrond (<i>lid van Raad van Bestuur</i>)
Prof.dr. P.P.J Driessen, Universiteit Utrecht (<i>lid van Raad van Bestuur</i>)
Drs. ing. R.J. Schoonman, Ministerie IM, DG Ruimte (<i>lid KvK coördinator penvoerend ministerie IM</i>)
Ir. R.H. van Waveren, Rijkswaterstaat Waterdienst (<i>coördinator hotspot Grote rivieren</i>)
Drs. P. van den Brink, Amsterdam Airport Schiphol (<i>coördinator hotspot Mainport Schiphol</i>)
Vacature (<i>coördinator hotspot Waddenzee</i>)
Ir. C. Miedema, Stadsgebied Haaglanden (<i>coördinator hotspot Haaglanden</i>)
Drs. N. Landsman, Provincie Zeeland (<i>coördinator hotspot Zuidwestelijke delta</i>)
Drs. F.B.A. van Lamoen, Provincie Noord-Brabant (<i>coördinator hotspot Droge rurale gebieden</i>)
Drs. A. Molenaar, Programmabureau Klimaat Rotterdam (<i>coördinator hotspot Rotterdamse regio</i>)
Prof.dr. J.T.A. Verhoeven, Univ. Utrecht (<i>coördinator hotspot Ondiepe wateren en Veenweidegebieden</i>)
Ir. W.F. van Driel, Wageningen UR (<i>coördinator Delta Alliance (Internationale Hotspots)</i>)
Prof. dr. M.J. Dijst, Universiteit Utrecht (<i>vertegenwoordiger Kennisinstellingen</i>)
Dr. R.F. van Oss, KNMI (<i>vertegenwoordiger Kennisinstellingen</i>)
Drs. C.N. Bremmer, TNO (<i>vertegenwoordiger Kennisinstellingen</i>)

Dr. J.C.J. Kwadijk, Deltares (<i>vertegenwoordiger Kennisinstellingen</i>)
Prof. dr. F.G.H. Berkhout, Vrije Universiteit Amsterdam (<i>vertegenwoordiger Kennisinstellingen</i>)
Prof. dr. A.A.M. Holtslag, Wageningen UR (<i>vertegenwoordiger Kennisinstellingen</i>)
Mevrouw ir. F. de Pater, VU Amsterdam (<i>KT</i>)
Prof.dr. W. van Vierssen, KWR (<i>waarnemend lid KT Science-Policy Interface</i>)

Bestuurs Advies Raad
Drs. C.B.F. Kuijpers, Ministerie IM, DG Ruimte (<i>voorzitter</i>)
Drs. ing. R.J. Schoonman, Ministerie IM (<i>secretaris</i>)
Ir. A.J. Baayen, Deltares
Ir. D.Ph. Schmidt, algemeen directeur Gebouwde omgeving, TNO
Drs. J.H. de Groene, Ministerie EL&I
Dr. H.W. Haak, KNMI
Prof.dr. R. van Kempen, Decaan Faculteit Geowetenschappen, Universiteit Utrecht
Drs. W.J. Kuijken, Deltacommissaris
Mevrouw ir. A.G. Nijhof, Ministerie IM, DG Water
Mevrouw drs. R. Peters, Ministerie IM
Prof.dr. P. Rietveld, VU Amsterdam
Ir. C.T. Slingerland, ESG, Wageningen UR
Prof.dr. W. van Vierssen, KWR
Mevrouw ir. A.M. Burger, DG EL&I

Maatschappelijke Advies Raad
Mevrouw drs. K.M.H. Peijs, Commissaris van de Koningin, Provincie Zeeland
Mevrouw ir. M. Demmers, Directeur milieu en duurzaamheid, DHV
Ir. J.J. de Graeff, Algemeen Directeur, Natuurmonumenten
Mevrouw drs. J.M.P. Moons, Dijkgraaf, Waterschap Vallei en Eem
Drs. W.M. de Jong, Gedeputeerde, Provincie Utrecht
Dr. J.C. Verdaas, Gedeputeerde, Provincie Gelderland
Mr.drs. P.C.G. Glas, voorzitter Unie van Waterschappen
Ir. R.H. van Terwisga, voorzitter directie Vitens

Ir. S. Thijsen, voorzitter RvB Grontmij
Ir. R.P. van Wingerden, lid RvB Koninklijke BAM Groep
Ir. H.A.F.M. Otten, President Meteo Consult B.V.

Wetenschappelijke Advies Raad
Prof.dr. L. Hordijk (voorzitter), Institute for Environment and Sustainability, Joint Research Centre, Italy
Prof.dr. G.P. Brasseur, NCAR, U.S.
Prof. C.A. Nobre, CPTEC-INPE, Brasil
Prof. K. O'Brien, University of Oslo, GECHS, Norway
Prof. J. Hall, New Castle University, Earth System Engineering, U.K.
Dr. C.A. Rosenzweig, NASA Goddard Institute for Space Studies, U.S.
Prof.dr. S. Owens, Cambridge University, Geography department, U.K.
Prof.dr. J. Rees, The London School of Economics and Political Science, Department of Geography, U.K.
Prof. C. Fu, Chinese Academy of Sciences Chao Yang District, Inst. of Atmospheric Physics, P.R. China
Prof.dr. N. Adger, University of East Anglia, School of Environmental Economics Sciences, Norwich, U.K.

Bijlage V. Jaarcyclus planning en control 2013

Stappen	Actoren	jan-13	feb-13	mrt-13	apr-13	mei-13	jun-13	jul-13	aug-13	sep-13	okt-13	nov-13	dec-13
Jaarverslag + Jaarrekening 2012													
A	- Jaarrekening												
A1	* Opstellen ¹⁾	Programmbureau / RvB											
A2	* Controle accountant	Programmbureau + accountant											
A3	* Bespreken management letter met RvB + Audit Cie. ⁷⁾	RvB + Audit Cie. + Accountant											
A4	* Jaarrekening vaststellen ²⁾	Raad van Bestuur (RvB)											
A5	* Jaarrekening goedkeuren	Raad van Toezicht (RvT)											
B	- Jaarverslag (inhoud)												
B1	* Opstellen	Programmbureau/ RvB											
B2	* Advisering programmaraad ³⁾	Programmaraad											
B3	* Jaarverslag vaststellen	Raad van Bestuur											
B4	* Jaarverslag goedkeuren	Raad van Toezicht											
C1	Rapportage jaarrekening en jaarverslag naar Ministerie I&M ⁶⁾	Programmbureau											
Jaarplan (werkplan) 2014													
D1	* Opstellen ³⁾	Programmbureau											
D2	* Bespreken in programmaraad (advies) ⁴⁾	Programmaraad											
D3	* Eventuele aanpassingen	Raad van Bestuur											
D4	* Bespreken Jaarplan met Audit Cie.	RvB+Controller+ Audit Cie.											
D5	* Jaarplan goedkeuren	Raad van Toezicht											
D6	* Jaarplan vaststellen	Raad van Bestuur											
E	Jaarplan (werkplan) naar Min.I&M incl. voorschotaanvraag ⁵⁾	Programmbureau											
Voortgangsrapportage's (intern)													
F	<i>Financiële voortgangsrapportage's</i>												
F1	* Opstellen rapportage door consortiumpartners	Consortiumpartners											
F2	* Voortgangsgesprekken voeren met projectleiders	Programmbureau											
F3	* Opstellen rapportage / risicotabel	Programmbureau/ Controller											
F4	* Bespreking Raad van Bestuur	Raad van Bestuur											
F5	* Rapportage ter info naar Raad van Toezicht	Programmbureau											
G	<i>Inhoudelijke voortgangsrapportage's</i>												
G1	* Opstellen rapportage door consortiumpartners												
G2	* Voortgangsgesprekken voeren met projectleiders	Programmbureau											
G3	* Opstellen rapportage / risicotabel	Programmbureau											
G4	* Bespreking Raad van Bestuur	Raad van Bestuur											
G5	* Rapportage ter info naar Raad van Toezicht	Programmbureau											

Opmerkingen

- ¹⁾ De RvB dient jaarlijks binnen 6 maanden na afloop van het boekjaar de balans en de staat van baten en lasten met toelichting op te maken (art. 17 Oprichtingsakte).
- ²⁾ De RvB stelt begrotingen, jaarrekening en het jaarplan vast, waarna goedkeuring van de RvT wordt gevraagd (art. 5 Oprichtingsakte).
- ³⁾ De programmaraad adviseert de RvB jaarlijks aangaande het jaarplan (art. 13 oprichtingsakte).
- ⁴⁾ De programmaraad draagt jaarlijks resultaten aan ten behoeve van het jaarverslag (art. 13 oprichtingsakte).
- ⁵⁾ 3e beschikking art.4 lid 1: jaarlijks dient de stichting KvK een werkplan op te stellen. Geen tijdslimiet.
- ⁶⁾ 3e beschikking art.4 lid 7: jaarlijks dient de stichting KvK te rapporteren. Geen tijdslimiet.
- ⁷⁾ Afstemmen RvB/ RvT over werkwijze.

Bijlage VI. Financieel overzicht 2013

Onderdeel	- A - Totaal projectbudget (incl. matching)	- B - KVK subsidie	- C - Cofinanciering	- D - KVK subsidie 2009 + 2010 + 2011	- E - Prognose KVK subsidie 2012	- F - KvK Subsidie 2013
1. Projecten 1e tranche						
<u>Klimaat Kennis Faciliteit</u>						
KKF01a	€ 690.541	€ 488.446	€ 202.095	€ 391.171	€ 97.275	€ -
KKF01b	€ 487.681	€ 305.696	€ 181.985	€ 305.696	€ -	€ -
KKF01c	€ 348.485	€ 233.879	€ 114.606	€ 187.200	€ 46.679	€ -
KKF - Modelplatform	€ 1.526.707	€ 1.028.021	€ 498.686	€ 884.067	€ 143.954	€ -
KKF02a	€ 743.612	€ 509.250	€ 234.362	€ 401.484	€ 107.766	€ -
KKF - Bouwstenen NAS	€ 743.612	€ 509.250	€ 234.362	€ 401.484	€ 107.766	€ -
KKF03	€ 203.825	€ 150.041	€ 53.784	€ 150.041	€ -	€ -
KKF - Coördinatie	€ 203.825	€ 150.041	€ 53.784	€ 150.041	€ -	€ -
<u>Hotspots</u>						
HSRR00-09	€ 157.252	€ 65.022	€ 92.230	€ 65.022	€ -	€ -
HSRR00-10	€ 117.311	€ 58.656	€ 58.656	€ 58.656	€ -	€ -
HSRR01	€ 226.924	€ 111.158	€ 115.766	€ 111.158	€ -	€ -
HSRR02	€ 163.053	€ 63.086	€ 99.967	€ 63.086	€ -	€ -
HSRR03B	€ 447.398	€ 185.594	€ 261.804	€ 185.594	€ -	€ -
HSRR05	€ 648.501	€ 314.721	€ 333.780	€ 314.721	€ -	€ -
HSRR06	€ 203.084	€ 98.529	€ 104.555	€ 98.529	€ -	€ -
HSRR07/ HSGR08	€ 303.610	€ 146.675	€ 156.935	€ 72.622	€ 74.053	€ -
HSRR08	€ 347.634	€ 154.759	€ 192.875	€ 154.759	€ -	€ -
HSRR09	€ 144.397	€ 72.199	€ 72.198	€ 72.199	€ -	€ -
Rotterdam	€ 2.759.164	€ 1.270.399	€ 1.488.765	€ 1.196.346	€ 74.053	€ -
HSMS01	€ 589.696	€ 294.848	€ 294.848	€ 222.655	€ 72.193	€ -
HSMS02	€ 890.000	€ 445.000	€ 445.000	€ 236.951	€ 119.049	€ 89.000
HSMS03	€ 1.165.585	€ 478.044	€ 687.541	€ 350.256	€ 127.788	€ -
HSRS01	€ 27.916	€ 20.000	€ 7.916	€ 20.000	€ -	€ -
Schiphol	€ 2.673.197	€ 1.237.892	€ 1.435.305	€ 829.862	€ 319.030	€ 89.000
HSHL00-10/11	€ 120.006	€ 95.037	€ 24.969	€ 74.372	€ 20.665	€ -
HSHL01A	€ 384.185	€ 160.778	€ 223.407	€ 129.416	€ 31.362	€ -
HSHL02	€ 279.707	€ 134.500	€ 145.207	€ 29.769	€ 104.731	€ -
HSHL05/ HSRR04	€ 285.858	€ 134.370	€ 151.488	€ 117.000	€ 17.370	€ -
HSHL06/HSHL12	€ 328.536	€ 142.968	€ 185.568	€ 142.968	€ -	€ -
HSHL08	€ 761.470	€ 380.735	€ 380.735	€ 380.735	€ -	€ -
Haaglanden	€ 2.159.762	€ 1.048.388	€ 1.111.374	€ 874.260	€ 174.128	€ -

Onderdeel	- A - Totaal projectbudget (incl. matching)	- B - KvK subsidie	- C - Cofinanciering	- D - KvK subsidie 2009 + 2010 + 2011	- E - Prognose KvK subsidie 2012	- F - KvK Subsidie 2013
HSZD01	€ 110.873	€ 50.000	€ 60.873	€ 37.031	€ 12.969	€ -
HSZD02	€ 107.871	€ 49.984	€ 57.887	€ 39.988	€ 9.996	€ -
HSZD03	€ 206.000	€ 103.000	€ 103.000	€ 32.263	€ 50.137	€ 20.600
Zuid-westelijke delta	€ 424.744	€ 202.984	€ 221.760	€ 109.282	€ 73.102	€ 20.600
HSWZ04	€ 84.408	€ 68.400	€ 16.008	€ 55.768	€ 12.632	€ -
Waddenzee	€ 84.408	€ 68.400	€ 16.008	€ 55.768	€ 12.632	€ -
HSDR00-09	€ 15.128	€ 14.607	€ 521	€ 14.607	€ -	€ -
HSDR01	€ 167.395	€ 86.855	€ 80.540	€ 86.855	€ -	€ -
HSDR02	€ 234.351	€ 99.420	€ 134.931	€ 99.420	€ -	€ -
Droge rurale gebieden	€ 416.874	€ 200.882	€ 215.992	€ 200.882	€ -	€ -
HSOV01A	€ 540.000	€ 100.000	€ 440.000	€ 57.513	€ 22.487	€ 20.000
HSOV01B	€ 352.627	€ 80.000	€ 272.627	€ 64.042	€ 15.958	€ -
HSOV01C	€ 220.000	€ 110.000	€ 110.000	€ 44.937	€ 43.063	€ 22.000
Veenweidegebieden	€ 1.112.627	€ 290.000	€ 822.627	€ 166.492	€ 81.508	€ 42.000
HSGR02	€ 242.750	€ 92.010	€ 150.740	€ 51.766	€ 21.842	€ 18.402
HSGR06	€ 180.000	€ 90.000	€ 90.000	€ 24.000	€ 48.000	€ 18.000
HSGR07	€ 84.539	€ 38.672	€ 45.867	€ 38.672	€ -	€ -
Rivierengebied	€ 507.289	€ 220.682	€ 286.607	€ 114.438	€ 69.842	€ 36.402
Overige projecten						
MSZD01 - Metastudie	€ 152.957	€ 70.516	€ 82.441	€ 70.516	€ -	€ -
SSA-01- Science System Assessment	€ 1.037.875	€ 599.988	€ 437.887	€ 116.877	€ 109.309	€ 193.802
ORAS KvK 01 - Opties Regionale Adaptatie Strategie	€ 386.037	€ 230.750	€ 155.287	€ 160.838	€ 69.912	€ -
NWO - Integratie Duurzame Aarde Onderzoek	€ 500.000	€ 500.000	€ -	€ 300.000	€ 100.000	€ 100.000
Projecten Overig	€ 2.076.869	€ 1.401.254	€ 675.615	€ 648.231	€ 279.221	€ 293.802
Subtotaal 1	€ 14.689.078	€ 7.628.193	€ 7.060.885	€ 5.631.153	€ 1.335.236	€ 481.804

2. Projecten 2e tranche

Thema 1	€ 3.660.000	€ 2.050.000	€ 1.610.000	€ 552.085	€ 767.024	€ 320.891
Thema 2	€ 4.924.999	€ 2.500.000	€ 2.424.999	€ 725.595	€ 1.157.401	€ 117.004
Thema 3	€ 3.037.465	€ 1.700.000	€ 1.337.465	€ 358.501	€ 677.819	€ 323.680
Thema 4	€ 7.832.941	€ 4.300.000	€ 3.532.941	€ 940.488	€ 1.999.562	€ 499.950
Thema 5	€ 3.961.377	€ 1.938.667	€ 2.022.710	€ 452.397	€ 929.694	€ 168.843
Thema 6	€ 6.259.557	€ 3.050.000	€ 3.209.557	€ 576.049	€ 1.466.220	€ 397.731
Thema 7	€ 4.696.110	€ 2.900.000	€ 1.796.110	€ 693.044	€ 1.199.734	€ 427.222
Thema 8	€ 4.891.941	€ 2.600.000	€ 2.291.941	€ 528.972	€ 961.479	€ 589.549
Centrale Thema's KvK	€ 400.000	€ 300.000	€ 100.000	€ -	€ -	€ 240.000
Subtotaal 2	€ 39.664.390	€ 21.338.667	€ 18.325.723	€ 4.827.131	€ 9.158.933	€ 3.084.870

Onderdeel	- A - Totaal projectbudget (incl. matching)	- B - KvK subsidie	- C - Cofinanciering	- D - KvK subsidie 2009 + 2010 + 2011	- E - Prognose KvK subsidie 2012	- F - KvK Subsidie 2013
3. Projecten 3e tranche						
HSRR3.1	€ 385.000	€ 192.500	€ 192.500	€ 57.751	€ 96.249	€ 38.500
HSRR00-11	€ 128.983	€ 58.063	€ 70.920	€ 34.838	€ 23.225	€ -
HSRR00-13	€ 175.350	€ 70.000	€ 105.350	€ -	€ 35.000	€ 21.000
HSRR3.2	€ 53.428	€ 26.428	€ 27.000	€ -	€ 26.428	€ -
HSRR3.3	€ 50.000	€ 30.000	€ 20.000	€ -	€ 30.000	€ -
HSRR3.4	€ 400.000	€ 187.500	€ 212.500	€ -	€ 75.000	€ 75.000
HSRR3.5	€ 240.000	€ 120.000	€ 120.000	€ -	€ 60.000	€ 36.000
HSRR3.6	€ 100.000	€ 50.000	€ 50.000	€ -	€ -	€ 50.000
HSRR3.7	€ 80.000	€ 40.000	€ 40.000	€ -	€ -	€ 40.000
HSRR3.8	€ 36.000	€ 19.000	€ 17.000	€ -	€ 15.200	€ 3.800
HSRR3.10	€ 100.000	€ 50.000	€ 50.000	€ -	€ 25.000	€ 25.000
Rotterdam	€ 1.748.761	€ 843.491	€ 905.270	€ 92.589	€ 386.102	€ 289.300
HSHL3.1	€ 145.000	€ 72.500	€ 72.500	€ -	€ 36.250	€ 36.250
HSHL3.2	€ 440.000	€ 220.000	€ 220.000	€ -	€ 110.000	€ 110.000
HSHL3.3	€ 600.157	€ 300.000	€ 300.157	€ -	€ 150.000	€ 150.000
HSHL3.4	€ 159.861	€ 79.861	€ 80.000	€ -	€ 39.930	€ 39.931
Haaglanden	€ 1.345.018	€ 672.361	€ 672.657	€ -	€ 336.180	€ 336.181
HSZD3.1	€ 11.900	€ 11.900	€ -	€ -	€ 11.900	€ -
HSZD3.2	€ 555.700	€ 220.000	€ 335.700	€ -	€ 88.000	€ 88.000
Zuid-westelijke delta	€ 567.600	€ 231.900	€ 335.700	€ -	€ 99.900	€ 88.000
HSDR3.5	€ 300.000	€ 150.000	€ 150.000	€ -	€ 75.000	€ 75.000
HSDR3.6	€ 126.650	€ 50.000	€ 76.650	€ -	€ 40.000	€ 10.000
HSDR3.7	€ 170.000	€ 75.000	€ 95.000	€ -	€ 30.000	€ 30.000
Droge rurale gebieden	€ 596.650	€ 275.000	€ 321.650	€ -	€ 145.000	€ 115.000
HSOV3.1	€ 104.000	€ 104.000	€ -	€ -	€ 52.000	€ 52.000
HSOV3.2	€ 240.000	€ 120.000	€ 120.000	€ -	€ 60.000	€ 60.000
Veenweidegebieden	€ 344.000	€ 224.000	€ 120.000	€ -	€ 112.000	€ 112.000
HSGR3.1	€ 75.000	€ 37.500	€ 37.500	€ -	€ 22.500	€ 15.000
Rivierengebied	€ 75.000	€ 37.500	€ 37.500	€ -	€ 22.500	€ 15.000
Subtotaal 3	€ 4.677.029	€ 2.284.252	€ 2.392.777	€ 92.589	€ 1.101.682	€ 955.481

Onderdeel	- A - Totaal projectbudget (incl. matching)	- B - KVK subsidie	- C - Cofinanciering	- D - KVK subsidie 2009 + 2010 + 2011	- E - Prognose KVK subsidie 2012	- F - KvK Subsidie 2013
4. Overige projecten						
HSINT01A	€ 145.891	€ 145.891	€ -	€ 145.891	€ -	€ -
HSINT01B	€ 1.936.582	€ 788.851	€ 1.147.731	€ 788.851	€ -	€ -
HSINT01C	€ 1.420.000	€ 800.000	€ 620.000	€ -	€ 300.000	€ 340.000
HSINT02	€ 112.952	€ 53.077	€ 59.875	€ 53.077	€ -	€ -
HSINT02A	€ 336.597	€ 150.000	€ 186.597	€ 22.501	€ 32.499	€ 32.500
Internationale hotspots	€ 3.952.022	€ 1.937.819	€ 2.014.203	€ 1.010.320	€ 332.499	€ 372.500
METEO-01 - climate change applications	€ 20.297	€ 10.000	€ 10.297	€ 4.000	€ 6.000	€ -
JPI 2011 - Joint Programming Initiative	€ 98.189	€ 73.704	€ 24.485	€ 51.122	€ 22.582	€ -
JPI 2012 - Joint Programming Initiative	€ 96.282	€ 75.000	€ 21.282	€ -	€ 60.000	€ 15.000
JPI 2013 - Joint Programming Initiative	€ 80.000	€ 60.000	€ 20.000	€ -	€ -	€ 48.000
DGO - Platform Duurzame Gebiedsontwikkeling	€ 276.417	€ 102.913	€ 173.504	€ 55.000	€ 47.913	€ -
DGO II - Vervolg Platform Duurzame Gebiedsontwikkeling	€ 501.125	€ 197.000	€ 304.125	€ -	€ 98.500	€ 98.500
Valorisatie / Waarde Creatie	€ 1.025.000	€ 750.000	€ 275.000	€ 40.000	€ 193.126	€ 366.874
(Ondersteuning) opstellen ORAS rapporten	€ 250.000	€ 250.000	€ -	€ -	€ -	€ 200.000
Midterm	€ 155.491	€ 155.491	€ -	€ -	€ 155.491	€ -
Projecten Overig	€ 2.502.801	€ 1.674.108	€ 828.693	€ 150.122	€ 583.612	€ 728.374
Subtotaal 4	€ 6.454.823	€ 3.611.927	€ 2.842.896	€ 1.160.442	€ 916.111	€ 1.100.874
5. Kennis Transfer						
KT01-09	€ 619.722	€ 309.829	€ 309.893	€ 309.829	€ -	€ -
KT01-10	€ 705.788	€ 347.652	€ 358.136	€ 347.652	€ -	€ -
KT01-11/12	€ 905.220	€ 654.213	€ 251.007	€ 257.406	€ 265.965	€ 130.842
KT01-13	€ 600.000	€ 375.000	€ 225.000	€ -	€ -	€ 300.000
NRC lezingcyclus	€ 50.000	€ 50.000	€ -	€ -	€ 50.000	€ -
Boekenreeks / Special issue tijdschrift	€ 250.000	€ 250.000	€ -	€ -	€ -	€ 100.000
Eindconferentie 2014	€ 250.000	€ 250.000	€ -	€ -	€ -	€ 100.000
Subtotaal 5	€ 3.380.730	€ 2.236.694	€ 1.144.036	€ 914.887	€ 315.965	€ 630.842

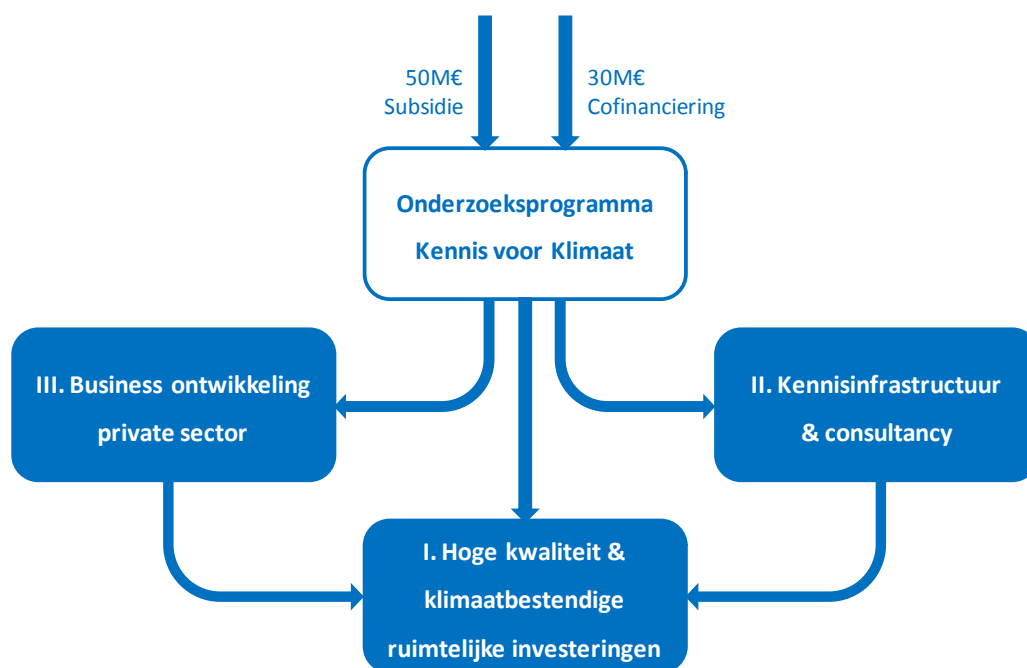
Onderdeel	- A - Totaal projectbudget (incl. matching)	- B - KVK subsidie	- C - Cofinanciering	- D - KVK subsidie 2009 + 2010 + 2011	- E - Prognose KVK subsidie 2012	- F - KvK Subsidie 2013
6. Besturing en ondersteuning						
Raad van Bestuur - 09	€ 542.824	€ 440.128	€ 102.696	€ 440.128	€ -	€ -
Raad van Bestuur - 10	€ 521.952	€ 439.764	€ 82.188	€ 439.764	€ -	€ -
Raad van Bestuur - 11	€ 479.885	€ 422.755	€ 57.130	€ 343.931	€ 78.824	€ -
Raad van Bestuur - 12	€ 391.748	€ 391.748	€ -	€ -	€ 313.399	€ 78.349
Raad van Bestuur - 13	€ 303.607	€ 303.607	€ -	€ -	€ -	€ 242.885
Programmabureau - 09	€ 958.449	€ 958.449	€ -	€ 958.449	€ -	€ -
Programmabureau -10	€ 1.019.292	€ 1.019.292	€ -	€ 1.019.292	€ -	€ -
Programmabureau - 11	€ 844.628	€ 787.253	€ 57.375	€ 629.802	€ 157.451	€ -
Programmabureau - 12	€ 774.950	€ 774.950	€ -	€ -	€ 619.960	€ 154.990
Programmabureau - 13	€ 802.322	€ 802.322	€ -	€ -	€ -	€ 641.857
Adviesraden	€ 114.610	€ 114.610	€ -	€ 68.754	€ 22.800	€ 23.056
Raad van Toezicht	€ 180.500	€ 180.500	€ -	€ 115.500	€ 32.500	€ 32.500
Subtotaal 6	€ 6.934.767	€ 6.635.378	€ 299.389	€ 4.015.620	€ 1.224.934	€ 1.173.637
Totaal	€ 75.800.817	€ 43.735.111	€ 32.065.706	€ 16.641.822	€ 14.052.861	€ 7.427.508

Bijlage VII. Waardecreatie Kennis voor Klimaat

Voor Kennis voor Klimaat staan in de laatste fase van het programma twee speerpunten centraal. Het eerste speerpunt is de afronding van het programma in 2014, uitmondend in belangrijke bijdragen aan de ontwikkeling van regionale adaptatie strategieën en het helder presenteren en communiceren van de verworven kennis en inzichten omtrent het klimaatbestendig maken van Nederland. Het tweede speerpunt is de valorisatie van kennis, ofwel 'waardecreatie'. Hierbij gaat het om de creatie van economische en maatschappelijke waarde uit KvK kennis. In deze notitie beschrijven we de activiteiten in het kader van de valorisatie van kennis aan de hand van het 'waardecreatie model' (Figuur 1).

Centraal staat de vraag: *Welke waarde wordt gecreëerd uit de kennis die door middel van het KvK-programma wordt ontwikkeld en in de praktijk wordt gebracht, en wat kunnen we in de komende twee jaar nog meer doen om deze waarde te vergroten?*

Figuur 1 laat zien wat de drie domeinen van waardecreatie van Kennis voor Klimaat zijn, en waar het programma 'het verschil' kan maken. Binnen deze domeinen worden investeringen vanuit de rijksoverheid en de cofinanciering door andere publieke en private partijen via het onderzoeksprogramma omgezet naar maatschappelijke en economische waarde.

Figuur 1 Het waardecreatie model

Het eerste domein is de bijdrage aan *hoge kwaliteit en klimaatbestendige ruimtelijke investeringen*. Dit is het oorspronkelijke hoofddoel van het KvK onderzoeksprogramma. Door inzichten met betrekking tot klimaatadaptatie te integreren in ruimtelijke ontwikkelingen en te koppelen aan andere (investerings)vraagstukken kunnen hoge kosten op de lange termijn worden voorkomen en worden investeringen terugverdiend op andere terreinen, zoals de kwaliteit van de leefomgeving.

Als tweede draagt het onderzoeksprogramma bij aan de versterking van de *kennisinfrastructuur en de kwaliteit van de consultancy* op het vlak van klimaatadaptatie. Dit gebeurt niet alleen door de opbouw van een goede kennisbasis via de onderzoekers en de direct betrokkenen bij het onderzoek. Door de gezamenlijke (multidisciplinaire) kennisontwikkeling in het programma versterken universiteiten en kennisinstituten ook hun internationale positie, en ontstaan nieuwe business mogelijkheden voor ingenieurs- en adviesbureaus.

Het derde domein van waardecreatie, waarop KvK zich de komende twee jaar meer wil gaan richten, is *business ontwikkeling in samenwerking met de private sector*. Het betrekken van het bedrijfsleven is een belangrijke schakel richting toepassing van kennis in de praktijk. De vertaling van kennis naar bedrijvigheid verdient daarom in de laatste fase van het programma nadrukkelijk meer aandacht.

In de volgende paragrafen worden deze drie domeinen nader toegelicht, waarbij een aantal activiteiten wordt beschreven om waardecreatie inzichtelijk te maken en te vergroten. De activiteiten zijn mede geformuleerd op basis van de uitkomsten van de Midterm Assessment 2012².

1. Hoge kwaliteit en klimaatrobuuste ruimtelijke investeringen

Het oorspronkelijk hoofddoel van KvK luidt 'een bijdrage leveren aan een tijdige en kosteneffectieve 'climate proofing' van Nederland'. Hiertoe wordt kennis gegenereerd vanuit diverse onderzoeksthema's en projecten, in nauwe samenwerking met kennisvragers uit de hotspots. Het onderzoek is gericht op doelmatige ruimtelijke investeringen, waarbij *mainstreaming* van klimaatadaptatie een belangrijk uitgangspunt is. Door kennis op het gebied van klimaatadaptatie te koppelen aan vraagstukken en ambities op lokaal en regionaal niveau, en toe te passen via innovatieve concepten, maakt KvK het mogelijk om tot klimaatrobuuste investeringen te komen die kosteneffectief zijn op korte en (middel)lange termijn. Waardecreatie vindt daarbij vooral plaats via publieke partijen, en de adviesbureaus die werken voor de publieke partijen. Vanuit Kennis voor Klimaat werken we hierbij langs vier verschillende lijnen met de (publieke) ruimtebeheerders, hieronder nader beschreven.

Regionale adaptatiestrategieën

Via het ontwikkelen van regionale adaptatiestrategieën (RAS) wordt richting gegeven aan klimaatbestendige investeringen binnen de Hotspots. Onderzoeksresultaten uit de 1^e, 2^e en 3^e tranche vormen de belangrijkste bouwstenen voor deze strategieën. Op basis deze resultaten en bestaande opgaven en beleid wordt klimaatadaptatie geïntegreerd in ruimtelijke planning en beleid op regionaal niveau. Bestuurlijk draagvlak voor deze RAS is vanzelfsprekend een belangrijke vereiste.

- **Actie 'Afronding Hotspots – RAS'**: In het afrondingstraject van de KvK Hotspots staat het opstellen van de RAS centraal. Samen met iedere hotspot zal een plan van aanpak besproken worden.

Kennisdoorbraken in de praktijk

Er zijn inmiddels verschillende voorbeelden aan te wijzen waar innovatieve concepten zijn ontwikkeld en toegepast op basis van KvK 'kennisdoorbraken'. Dergelijke doorbraken kunnen helpen om klimaatadaptatie bij meer partijen op de agenda te krijgen en om zo daadwerkelijk tot klimaatbestendige investeringen te komen.

Zo is er bijvoorbeeld onderzoek gedaan naar het beleid voor groene daken. Groene daken vormen een buffer bij regenafvoer, wat belangrijk is als buien intensiever worden door klimaatverandering. De aanleg ervan blijft in Nederland achter bij sommige buurlanden. In vijf westerse steden werd onderzocht hoe de verantwoordelijkheid is verdeeld tussen de publieke en private partijen, welke sturing er plaats vindt om het beleid van de grond te krijgen en welke instrumenten daarbij worden ingezet. De uitkomsten zijn gepubliceerd in vakbladen en worden onder andere gebruikt door de Gemeente Rotterdam ten behoeve van haar 'groene daken-beleid'.

- **Actie 'Kennisdoorbraken'**: Elk consortium wordt gevraagd om kennisdoorbraken te identificeren en aan te geven hoe deze de praktijk kunnen beïnvloeden of al hebben beïnvloed. *Waar maken de consortia het verschil?* Indien nog aanvullende acties nodig zijn, zal KvK die faciliteren en indien nodig extra middelen daarvoor vrij maken (zie ook §3.2 *Marktontwikkeling op lange termijn: 'het pad effenen'*).

² <http://knowledgeforclimate.climateresearchnetherlands.nl/midtermassessment2012/results>

Deltaprogramma

Op nationaal niveau werken we vooral samen met het Deltaprogramma om het doel, klimaat-bestendig ruimtebeheer en investeringen, te bereiken. Er bestaan nauwe banden met de verschillende Deltadeelprogramma's, vooral via de onderzoekers. Op sturing- en financieringsniveau valt nog meer synergie te bereiken. Dit vraagt inspanningen van beide zijden.

Allereerst is het zinvol om de KvK-bijdrage aan het Deltaprogramma beter zichtbaar te maken, zowel in de richting van het ministerie van I&M als van het Deltaprogramma. Daarnaast is het van belang om de verbinding tussen beide programma's verder te optimaliseren en ervoor te zorgen dat het Deltaprogramma goed op de hoogte is en blijft van de kennisontwikkeling die binnen KvK plaatsvindt.

- **Actie 'Task Force Deltaprogramma'**: Er wordt een Task Force in het leven geroepen - bestaande uit KvK, ministerie van I&M en Deltaprogramma - om de relatie tussen het Deltaprogramma en KvK in kaart brengen en te optimaliseren.

Platform DGO

In 2010 is het Platform Duurzame Gebiedsontwikkeling (DGO) opgericht samen met het Ministerie van Infrastructuur en Milieu (IenM) en stichting Urgenda. De missie van het platform DGO is het versnellen en versterken van duurzame gebiedsontwikkeling in Nederland, waarbij klimaatadaptatie als integraal onderdeel wordt meegenomen. Dit platform kan benut worden om KvK kennis te verspreiden en te operationaliseren in praktijken rond duurzame gebiedsontwikkeling, waarbij tevens de link gelegd wordt met mitigatie. Door de crisis in de projectontwikkeling is het DGO werk minder voortvarend van de grond gekomen dan beoogd werd bij de start. Daarnaast kan het onderwerp klimaatadaptatie nog beter onder de aandacht worden gebracht binnen DGO.

- **Actie 'Platform DGO'**: Via het vernieuwde 'Programmavoorstel 2012-2013' zal de inbreng van KvK kennis en expertise binnen DGO vergroot worden. Er zal worden gewerkt aan het versterken van de strategische verbindingen tussen DGO en de projecten die daar spelen en de projecten waar KvK haar onderzoek op richt.

2. Kennisinfrastructuur en consultancy

Een tweede hoofddoel van het KvK-programma is het realiseren van een 'duurzame kennisinfrastructuur³ voor het omgaan met klimaatverandering'. Een belangrijke verdienste die nu reeds aan KvK wordt toegeschreven, is het bijeenbrengen van partijen die normaal niet met elkaar samenwerken terwijl dit wel nodig is om goede oplossingen te komen. Zo worden overheden nadrukkelijk bij kennisontwikkeling betrokken en worden onderzoekers uitgedaagd om mee te denken in het beleidsproces. Bovendien werken de sectorale onderzoeksinstituten zoals Deltares (water), Alterra (groen) en TNO (vnl. gebouwde omgeving) veel meer probleemgericht samen dan voorheen. Dankzij het KvK-programma zijn vele unieke samenwerkingsverbanden tussen onderzoek, beleid en praktijk ontstaan, en is de kennisinfrastructuur in Nederland veel beter ingericht op de uitdagingen van een veranderend klimaat. Deze nieuwe kennisinfrastructuur maakt het mogelijk om succesvol en innovatief onderzoek uit te voeren, en is cruciaal om uiteindelijk tot effectieve en klimaatbestendige investeringen te komen. Daarnaast is een goede kennisinfrastructuur van grote waarde voor de individuele partijen die daar deel vanuit maken.

Voor **universiteiten en kennisinstituten** betekent de samenwerking met nieuwe partijen binnen KvK een versterking van hun (internationale) concurrentiepositie: de opgebouwde kennis en expertise maakt het

³ *Samenwerkingsverbanden tussen expertisecentra, overheid, bedrijfsleven en/of onderwijsinstellingen gericht op kennisontwikkeling en kennisoverdracht op een bepaald terrein waarbij er interactie is tussen onderzoek, beleid en praktijk*

mogelijk om nieuw onderzoeksprojecten binnen te halen, nieuwe markten aan te boren, nieuwe posities te bekleden in internationale wetenschappelijke fora, etc.

Diverse **advies- en ingenieursbureaus** zijn bij projecten uit de 1^e, 2^e en 3^e tranche van KvK betrokken. Voorbeelden zijn grote internationale bedrijven zoals Arcadis, Royal HaskoningDHV en Grontmij, maar ook kleinere bureaus zoals Bosch Slabbers en de Urbanisten. Via deelname aan KvK projecten hebben zij toegang tot zowel de onderzoeksresultaten als de expertise van de wetenschappelijke onderzoekers waarmee ze samen werken. Hiermee zijn zij in staat nieuwe business op klimaatgebied te ontwikkelen buiten KvK en hun concurrentiepositie te versterken.

Ook de **overheidsinstellingen** die bij het programma betrokken zijn maken deel uit van de kennisinfrastructuur op het gebied van klimaatadaptatie in Nederland. Gemeenten, waterschappen en provincies doen veel nieuwe kennis en ervaring op via het KvK programma, en leren bovendien waar zij in de toekomst kennis vandaan kunnen halen door samenwerking met experts van kennisinstellingen en adviesbureaus.

- **Actie 'Inventarisatie kennisinfrastructuur'**: KvK zal een inventarisatie uitvoeren bij de verschillende betrokken partijen (universiteiten, kennisinstututen en advies- en ingenieursbureaus, en eventueel publieke partijen), teneinde:
 - a. inzicht te krijgen in de waardecreatie door de verbeterde kennisinfrastructuur: wat en hoeveel levert het KvK-programma de instellingen en bedrijven op?
 - b. mogelijkheden te onderzoeken om de kennisinfrastructuur verder te optimaliseren: wat kan KvK (nog meer/anders) doen om waardecreatie op dit gebied te vergroten, ook op lange termijn? Hoe ziet de adviesmarkt eruit op het gebied van klimaatadaptatie en hoe kan KvK daar nog beter op inspelen?

KvK draagt tevens bij aan de opleiding van veel jonge onderzoekers (o.a. 55 PhD studenten en 25 post-docs) en daarmee aan een waardevolle lange termijn investering in de kennisinfrastructuur van Nederland. De waarde van deze jonge professionals zit zowel in de inhoudelijke kennis over klimaatadaptatie, als in de competenties die zij verwerven in het transdisciplinaire onderzoek. Deze vorm van waardecreatie is lastig te kwantificeren, maar een inventarisatie onder de PhD studenten biedt mogelijk wel kans om ze vanuit KvK nog beter te kunnen begeleiden.

3. Business ontwikkeling private sector

Kennis voor Klimaat heeft zich tot nog toe vooral gericht op kennisdoorwerking in de richting van de publieke sector. Minder aandacht is tot op heden besteed aan het tot economische waarde brengen van kennis, door deze door te vertalen naar nieuwe producten of diensten: de valorisatie van kennis. Het betrekken van het bedrijfsleven is echter wel een belangrijke schakel richting toepassing van kennis in de praktijk. Innovatie en kennisvalorisatie verdienen daarom in de laatste fase van het programma meer aandacht. In 2011, bij de programmering van de derde tranche, is daarom al een ontwikkeling ingezet in deze richting. Kennisvalorisatie zal behalve in de hotspots ook op programmaniveau een belangrijke rol gaan spelen.

'Ideation': van idee naar nieuwe business

KvK wil een extra impuls geven aan innovatieve bedrijvigheid op het gebied van klimaatadaptatie, en nieuwe producten en diensten op basis van KvK-kennis stimuleren. Eén van de acties daartoe in 2013 is het organiseren van een open competitie. De competitie is gericht op het formuleren van nieuwe business ideeën op het gebied van klimaatadaptatie, naar het concept van 'ideation': het proces van innovatief idee, naar productontwikkeling, naar bedrijvigheid. Indien mogelijk zal de competitie worden uitgeschreven in samenwerking met Climate KIC (het Europese programma gericht op kennisvalorisatie rondom mitigatie en adaptatie waarin kennisinstellingen uit KvK samenwerken met kennisinstellingen uit Frankrijk, Engeland, Duitsland en Zwitserland).

- **Actie 'Climate business competition'**: Overleg vindt plaats met Climate KIC over het organiseren van deze open competitie.

Marktontwikkeling op lange termijn: 'het pad effenen'

Niet in alle gevallen zijn de omstandigheden goed voor het creëren van business op korte termijn. Soms moet het pad daartoe worden geëffend, bijvoorbeeld door 'awareness creation', standaardisatie of het teweegbrengen van een paradigma verschuiving op het gebied van klimaatadaptatie. Kennis voor Klimaat heeft in de loop van 2012 een aantal initiatieven genomen om hieraan een bijdrage te leveren, bijvoorbeeld door de oprichting van de volgende stichtingen:

- De Stichting Adaptation Services (voorheen Klimateffect atlas) stelt zich ten doel om klimaatinformatie (scenario's en dergelijke) zo samen te stellen dat de kennis en inzichten direct kunnen worden toegepast door gebruikers. Deze stichting brengt de klimaatrelevante data van KNMI, Deltares, Alterra, TNO en andere kennisinstellingen samen op een overzichtelijke en eenduidige wijze voor de gebruikers in de publieke en de private sector. Daarnaast werkt de stichting aan de ontwikkeling van een up to date overzicht van kansrijke adaptatie opties.
- De Stichting de Waterbuffer is opgericht ter bevordering van het gebruik van de ondergrond voor berging van water voor droogtebestrijding en piekberging. Bovendien stelt deze stichting zich ten doel om de kennis hierover te valoriseren. Publieke partijen zoals waterschappen en private partijen zoals installatie bedrijven en ondernemers bijeengebracht door ZLTO werken hierin samen.
- De Stichting Delta Alliance is opgericht ter bevordering van internationale kennisuitwisseling. Delta Alliance is een netwerk dat zich richt op het verbeteren van de veerkracht van delta's in de wereld door middel van gezamenlijke kennisontwikkeling en kennisdeling. Via het internationaal delen van kennis worden netwerken ontwikkeld die van belang zijn voor de export van Nederlandse water- en ruimte sector (onder meer topsector Water).
- Een vierde stichting die mogelijk zal worden opgericht in 2013 is 'Duurzame Deltasteden': een samenwerkingsverband van adviesbureaus, regionale overheden en kennisinstellingen, inclusief NWO en de universiteiten.

In 2013 worden waar mogelijk nieuwe initiatieven genomen om het pad naar de toepassing van ontwikkelde kennis, en daarmee ook het creëren van business, te stimuleren. Aan de acht consortia is de vraag voorgelegd waarmee de consortia 'het verschil kunnen maken'; welke onderzoeksresultaten zouden met een extra bijdrage tot grote maatschappelijke waarde gebracht kunnen worden? Het gaat hierbij om ideeën / concepten waarmee barrières beslecht worden t.b.v. van marktontwikkeling en toepassing in beleid, bijvoorbeeld door *awareness creation* (bijdragen aan bewustwording), *standaardisatie* (bewerkstelligen van eenheid in benaming, methoden, taal, etc.) of *paradigma shift* (teweegbrengen van een verandering van de politieke en/of kennisagenda). Kennis voor Klimaat stelt een budget beschikbaar voor de uitwerking van een aantal van ideeën vanuit de consortia met de grootste potentie wat betreft maatschappelijke - en uiteindelijk economische - waardecreatie (zie ook §1.2 *Kennisdoorbraken*).

Rol van Kennis Transfer bij Waardecreatie KvK

Kennis Transfer is de aanduiding van het project binnen KvK waarin systematisch wordt gewerkt aan de doorwerking van kennis in de praktijk. KvK is weliswaar succesvol in het samenbrengen van wetenschappelijke disciplines en publieke en private partijen, maar de communicatie en kennisuitwisseling tussen onderzoekers en (beleids)praktijk blijkt niet altijd optimaal te zijn. Op dit moment blijft kennis nog teveel binnen de wetenschappelijke netwerken hangen, een constatering die ook tijdens de Midterm Assessment werd gedaan. Voor daadwerkelijke realisatie van klimaatrobuste investeringen is van belang dat benodigde kennis en informatie bij beleidsmakers en uitvoerders terecht komt. De kennistransfer strategie kan daar nog beter op afgestemd worden.

Uit de midterm resultaten blijkt ook dat er steeds meer behoefte is aan gerichte kennisdisseminatie vanuit de consortia richting de hotspots en andere stakeholders; er is extra aandacht nodig voor het doelgericht

communiceren van (tussentijdse) resultaten uit de 2^e tranche, zeker wanneer het gaat om het opstellen van de regionale adaptatiestrategieën. Dit is overigens niet voor alle hotspots en consortia gelijk. In samenwerking met de KT en de consortia zal nagedacht worden over strategieën om communicatie beter af te stemmen op de verschillende doelgroepen (beleidsmakers, uitvoerders, bedrijven, burgers etc.) binnen en buiten de hotspots.

De Kennis Transfer communicatiestrategie 2013-2014 zal worden afgestemd op de activiteiten rond 'waarderecreatie' zoals hierboven omschreven en de 'afronding KvK programma'.